

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

นางสาววัลลภา มุลซารี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2561

**Factors Affecting to New Theory Farming of Agriculture by Farmers
in Mueang District Roiet Province**

Miss Kwunta Moolcharee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development
School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2018

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร อำเภอเมืองร้อยเอ็ด
จังหวัดร้อยเอ็ด

ชื่อและนามสกุล นางสาววิญดา มุทธาภิรมย์

แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร

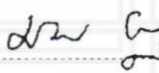
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

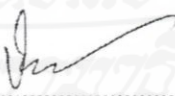
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ
2. รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน

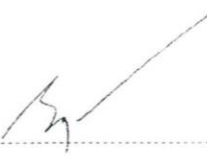
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2561

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ ต่างวิวัฒน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา รุ่งโรจน์วัฒน์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
ผู้วิจัย นางสาวขวัญตา มุลชี รหัสนักศึกษ 2599000656 **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
 (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ
 (2) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน **ปีการศึกษา** 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 2) สภาพการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร 3) ความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ ของเกษตรกร 4) ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริม การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 5 ประสานสืบสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ ปี 2561 อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 350 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 188 ราย สุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย เก็บข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการศึกษาพบว่า 1) เกษตรกร มีอายุเฉลี่ย 53.57 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวน สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.95 มีจำนวนแรงงานในภาคการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 2.53 คน เกษตรกรทั้งหมดมี การถือครองที่ดินเป็นของตนเอง เฉลี่ย 11.46 ไร่ มีรายได้ภาคการเกษตร เฉลี่ย 46,000 บาท ต่อปี และมีรายได้อื่นปี เฉลี่ย 82,798 บาทต่อปี 2) การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรร้อยละ 98.9 สามารถทำการเลี้ยง ปลา และสัตว์น้ำอื่น ๆ ในสระเพื่อบริโภคและสร้างรายได้ ร้อยละ 96.3 มีการจัดสรรพื้นที่ ประมาณร้อยละ 30 เพื่อปลูกข้าว ร้อยละ 94.7 สามารถแบ่งพื้นที่ เพื่อเป็นแหล่งน้ำที่ใช้ในพื้นที่ทำการเกษตร 3) เกษตรกรร้อยละ 61.7 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่อยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 21.3 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ เกษตรทฤษฎีใหม่อยู่ในระดับมาก และร้อยละ 17.0 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่อยู่ในระดับ ปานกลาง เกษตรกรทุกคน ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ในระดับมาก รองลงมา ร้อยละ 83.06 ได้รับความรู้ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และร้อยละ 16.04 ได้รับความรู้จากเพื่อนบ้าน 4) ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ พบว่า รายได้ภาคการเกษตร รายได้อื่นปี จำนวนพื้นที่ถือครอง ทางการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 5) เกษตรกร ส่วนใหญ่ ร้อยละ 76.6 ประสบปัญหาปัญหาภัยธรรมชาติ รองลงมาคือ ปัญหาขาดแคลนแรงงาน และ โครงการ ภาครัฐมีน้อยไม่ทั่วถึง

คำสำคัญ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เกษตรทฤษฎีใหม่ จังหวัดร้อยเอ็ด

Thesis title: Factors Affecting to New Theory Farming of Agriculture by Farmers in Mueang District Roi-et Province

Researcher: Miss Kwunta Moolcharee; **ID:** 2599000656;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Benchamas Yooprasert, Associate Professor;

(2) Bumpen Keawwan, Associate Professor;; **Academic year:** 2018

Abstract

The purposes of this research were to study 1) economic and social status of farmers in Muang District, Roi-Et province, 2) new theory farming performance by farmers, 3) farmers' Knowledge about new theory farming, resources and level of knowledge in new theory farming, 4) factors affecting to news Theory Farming by farmers and 5) problems and suggestions to promote new theory farming of agriculture by farmers

Population of this research were 350 farmers participating in the 5 projects of the new theory farming of agriculture 2018 in Mueang District, Roi-et Province, and the samples were 188 farmers who were determined by Taro Yamane table and selected by simple random sampling technique. The research instrument for data collection was an interview; and frequency, percentage, range, mean, standard deviation, rating and Peason's product moment coefficient of correlation.

The results of the study were as follows. 1) Average age of the farmers was 53.57 years old, most farmers graduated primary education, and the average number of family member was 3.95 people. For economic and social conditions, the number of average agricultural labors in each family was 2.53 people, the average land holding was 11.46 Rai, and annual income from agricultural activities was 46,000 bath and total annual income 82,798 bath. For the aspect of new theory farming performance of agriculture, 98.9 percent of farmers raised fish and other freshwater animals for consuming and making income, 96.3 percent of the land was allocated for growing rice, 94.7 percent of farmers can separate 30 percent of their land to be a source of water reserved for agricultural activities, 61 percent of farmers had knowledge about new theory farming of agriculture at high level, all of farmers, had obtained knowledge from training, following by 83.06 percent from agricultural promotion officers, and 16.04 percent from neighbors. Social factors including ages and number of family members were related to new theory farming of agriculture with statistical significant of 0.05 level and 0.001 level respectively. For Economic factors, income made from agricultural activities, annual income, average land holding for agricultural purposes were related to new theory farming of agriculture with statistical significance of 0.01 level. For problems, 76.6 percent of natural disasters lack of agricultural, labors for 71.3 percent of farmers. 68.6 percent of farmers found that the government projects were not sufficiently covering the number of the farmers.

Keywords : Factors Affecting , New Theory Farming of Agriculture, Roi-Et Province

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิเคราะห์ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างสูงยิ่งจากรศ.ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ ที่ได้ให้คำแนะนำปรึกษาตรวจแก้ไขให้ข้อเสนอแนะด้วยดีตลอดมา และติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิดเสมอ นับตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเกษตรอำเภอเมืองร้อยเอ็ด นายโกวิท ศิลพัฒน์ ผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนข้อมูลการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี จากสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณสมจิต ศิริสอน และครอบครัว เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยขอขอบคุณเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 5 ประสานสืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ถวายเป็นหลวงปี 2561 อำเภอเมืองทุกท่านที่ให้ข้อมูล การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นอย่างดี

ท้ายที่สุดผู้วิจัยขอน้อมรำลึกพระคุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ทุกท่าน และพี่น้องร่วมรุ่น ร่วมสถาบันทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือจนเกิดความสำเร็จในการศึกษาและวิจัยครั้งนี้

ขวัญตา มุลซารี

ตุลาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	2
สมมติฐานการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดทฤษฎี เกษตรทฤษฎีใหม่	5
สภาพทั่วไปของอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด	23
สภาพการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอเมืองร้อยเอ็ด	25
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย	31
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	31
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
การทดสอบเครื่องมือ	34
การเก็บรวบรวมข้อมูล	34
การวิเคราะห์ข้อมูล	34
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	37
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ	37
ตอนที่ 2 การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง	43

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 3 การได้รับความรู้ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่.....	46
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการทำเกษตรทฤษฎีใหม่.....	53
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	60
สรุปการวิจัย	60
อภิปรายผล	64
ข้อเสนอแนะ	66
บรรณานุกรม	69
ภาคผนวก	72
ก แบบสัมภาษณ์	73
ประวัติผู้วิจัย	85

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	สภาพทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง 38
ตารางที่ 4.2	สภาพทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง 39
ตารางที่ 4.3	การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง 42
ตารางที่ 4.4	แสดงผลการปฏิบัติตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ 43
ตารางที่ 4.5	การได้รับความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ 46
ตารางที่ 4.6	ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ 51
ตารางที่ 4.7	ระดับความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง 53
ตารางที่ 4.8	ประเด็นปัญหาในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง 55
ตารางที่ 4.9	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร ในอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด 59

ญ

สารบัญภาพ

หน้า

ตารางที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย..... 3

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาการเกษตรฉบับที่ 12 มีนโยบายส่งเสริมการทำเกษตรกรรมยั่งยืน จำนวน 500,000,000 ไร่ เกษตรกรรมยั่งยืน เป็นทางเลือกหนึ่งในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพของเกษตรกรรายย่อย โดยรูปแบบและวิธีการทำการเกษตรอย่างยั่งยืน จะขึ้นอยู่กับศักยภาพและความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่และการตัดสินใจเลือกของเกษตรกร ซึ่งพิจารณาจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ใน ภูมิภาค ฐานความรู้ ภูมิปัญญา และประสบการณ์การทำการเกษตรที่สั่งสมของเกษตรกร และฐานทางสังคม ที่สนับสนุนเกษตรกร มีการช่วยเหลือเกื้อกูล และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยรูปแบบการทำเกษตรกรรมยั่งยืน ประกอบด้วย 5 รูปแบบหลักๆ ที่มีจุดเด่นแตกต่างกัน ดังนี้ เกษตรทฤษฎีใหม่ วนเกษตร เกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2561) เกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่มีวัตถุประสงค์หลักคือมุ่งแก้ไขปัญหาความแห้งแล้งหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการแก้ปัญหาเรื่องน้ำในการประกอบอาชีพของเกษตรกร นอกจากนี้เกษตรทฤษฎีใหม่ยังจะช่วยในการแก้ปัญหาคาราคาเขินอาหารและการมีงานทำของเกษตรกรถ้าหากเกษตรกรทำเกษตรทฤษฎีใหม่แล้วจะไม่ขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูกพืชผักผลไม้และอาหารโปรตีนจากสัตว์น้ำ และสัตว์เลี้ยงไว้บริโภคเมื่อมีเหลือก็สามารถแบ่งปันญาติมิตรหรือจำหน่ายได้ซึ่งจะเป็นการดำรงชีพอย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยแบ่งพื้นที่ ออกเป็น 3 ส่วนคือส่วนแรกร้อยละ 30 ปลูกสระน้ำส่วนที่ 2 ร้อยละ 30 ใช้สำหรับปลูกพืชส่วนที่ 3 ร้อยละ 10 สำหรับสร้างที่อยู่อาศัย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2559)

การส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ในปี 2560-2561 การส่งเสริมและเผยแพร่เกษตรทฤษฎีใหม่โดยหน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เผยแพร่แนวคิดทฤษฎีนี้ไปสู่เกษตรกรในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ โดยมีเป้าหมายเกษตรกรจำนวน 70,000 ราย และถ้าหากเกษตรกรส่วนใหญ่นำไปปฏิบัติแล้วจะทำให้ประเทศมีรากฐานที่มั่นคง อย่างไรก็ตามการรณรงค์ให้เกษตรกรหันมาทำเกษตรทฤษฎีใหม่ซึ่งดำเนินการมามากกว่า 10 ปีแล้วแต่เกษตรกรยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เกษตรกรส่วนใหญ่ก็ยังคงปฏิบัติเกษตรอยู่เช่นเดิม โดยเฉพาะการเกษตรเชิงเดี่ยว (Monoculture) คือปลูกพืชชนิดเดียวโดยปลูกพืชที่มีราคาแพงปลูกตามๆกันถ้าปีใดผลผลิตดีราคาดี

เกษตรกรก็จะอยู่ได้แต่ถ้าปีใดผลผลิตไม่ดีราคาตกเกษตรกรก็จะประสบกับภาวะขาดทุน ไม่มีแม้แต่ข้าวปลาอาหารไว้บริโภคนับว่าน่าเสียดายโอกาสเป็นอย่างมากที่เกษตรกรเหล่านั้นไม่ได้แนวคิด ทฤษฎีใหม่ไปปฏิบัติ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2560)

อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด มีเกษตรกรทั้งสิ้น 15,969 ครัวเรือน มีพื้นที่ทำการเกษตร 190,643.92 ไร่ เกษตรกรร้อยละ 90 ปลูกข้าว (สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองร้อยเอ็ด, 2560) ส่วนเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมให้ปรับปรุงระบบฟาร์มให้เป็นเกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ที่ผ่านมามีจำนวนกว่า 2,000 ราย แต่กลับมีเกษตรกรที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างยั่งยืนเพียงร้อยละ 10 ของเกษตรกรที่เคยเข้าร่วม โครงการดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อหาปัจจัยเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ที่เข้าร่วมโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง ปี 2561

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.2 สภาพการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.3 ความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ แหล่งและระดับการได้รับความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร
- 2.4 ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาและการตรวจเอกสารทั้งแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยที่มีเกี่ยวข้องประกอบด้วย

- 3.1 สภาพทางสังคม ประกอบด้วย อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
- 3.2 สภาพทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย แรงงานในครัวเรือน จำนวนพื้นที่การถือครองพื้นที่ทางการเกษตร รายได้ครัวเรือนต่อปี รายได้ภาคการเกษตร หนี้สินในครัวเรือน

3.3 ปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ แหล่งและระดับการได้รับความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่

3.4 ผลการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ การจัดสรรพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วนแหล่งน้ำประมาณร้อยละ 30 พื้นที่ปลูกข้าวประมาณร้อยละ 30 ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น ประมาณร้อยละ 30 ที่อยู่อาศัย ประมาณร้อยละ 10 กิจกรรมต่าง ๆ ในฟาร์ม ได้แก่ กิจกรรมด้านแหล่งน้ำ กิจกรรมด้านอาหาร กิจกรรมด้านรายได้ และกิจกรรมพื้นที่บริเวณที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ และเลี้ยงสัตว์

3.5 ปัญหา และข้อเสนอแนะ ในการส่งเสริมทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ประกอบด้วย ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสรรพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วนแหล่งน้ำร้อยละ 30 พื้นที่ปลูกข้าว ร้อยละ 30 ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น ร้อยละ 30 ที่อยู่อาศัย ร้อยละ 10 กิจกรรมต่างๆในฟาร์ม กิจกรรมด้านแหล่งน้ำกิจกรรมด้านอาหารกิจกรรมด้านรายได้และกิจกรรมพื้นที่บริเวณที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

1. ปัจจัยทางสังคม

1.1 อายุ

1.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

2.1 แรงงานในครัวเรือน

2.2 จำนวนพื้นที่การถือครองพื้นที่ทาง

การเกษตร

2.3 รายได้ในครัวเรือน

2.4 รายได้ภาคเกษตร

2.5 หนี้สินในครัวเรือน

3. ปัจจัยอื่น ๆ

3.1 ระดับและแหล่งที่รับรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่

การทำเกษตรทฤษฎีใหม่

การจัดสรรพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน

1. แหล่งน้ำประมาณร้อยละ 30
2. พื้นที่ปลูกข้าวประมาณร้อยละ 30
3. พื้นที่ ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น
ประมาณร้อยละ 30
4. ที่อยู่อาศัย ประมาณร้อยละ 10

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

- 4.1 เกษตรกรที่มีอายุมากกว่า จะยอมรับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่มากกว่าเกษตรกรที่อายุน้อยกว่า
- 4.2 เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากกว่า จะการทำเกษตรทฤษฎีใหม่มากกว่าเกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวน้อยกว่า
- 4.3 เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานในครอบครัวมากกว่า จะการทำเกษตรทฤษฎีใหม่มากกว่าเกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานในครอบครัวน้อยกว่า
- 4.4 เกษตรกรที่มีจำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมากกว่า จะทำเกษตรทฤษฎีใหม่มากกว่าเกษตรกรที่มีจำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตรน้อยกว่า
- 4.5 เกษตรกรที่มีรายได้จากภาคการเกษตรมากกว่า จะทำเกษตรทฤษฎีใหม่ได้มากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้จากภาคการเกษตรน้อยกว่า
- 4.6 เกษตรกรที่มีรายได้ต่อปีมากกว่า จะทำเกษตรทฤษฎีใหม่ได้มากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้ต่อปีน้อยกว่า
- 4.7 เกษตรกรที่มีหนี้สินครัวเรือนมากกว่า จะทำเกษตรทฤษฎีใหม่ได้น้อยกว่าเกษตรกรที่มีรายได้ต่อปีน้อยกว่า
- 4.8 เกษตรกรที่มีระดับความรู้ความเข้าใจมากกว่า จะทำเกษตรทฤษฎีใหม่ได้มากกว่าเกษตรกรที่มีระดับความรู้ความเข้าใจน้อยกว่า

5. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

5.1 **ขอบเขตด้านเนื้อหา** เป็นการศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีผลต่อการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ศึกษาการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ประกอบด้วย การจัดสรรพื้นที่ตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่กิจกรรมต่างๆ ในฟาร์ม ศึกษาการระดับความรู้แหล่งที่มาของความรู้ และศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ในอำเภอเมืองร้อยเอ็ด

5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตพื้นที่ คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง ปี 2561 ในพื้นที่อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

5.3 ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ เดือนมีนาคม – พฤษภาคม 2561

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 5 ประสานสืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง ปี 2561 อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 350 คน

6.2 เกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง การจัดการที่ดินที่ถือครองและน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรอย่างพอเพียงตลอดทั้งปี ซึ่งเป็นเกษตรทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1

6.3 การแบ่งพื้นที่ หมายถึง การจัดสรรพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วนแหล่งน้ำประมาณร้อยละ 30 พื้นที่ปลูกข้าว ประมาณร้อยละ 30 ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น ประมาณร้อยละ 30 ที่อยู่อาศัย ประมาณร้อยละ 10 กิจกรรมต่าง ๆ ในฟาร์ม กิจกรรมด้านแหล่งน้ำ กิจกรรมด้านอาหารกิจกรรมด้านรายได้ และกิจกรรมพื้นที่บริเวณที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ และเลี้ยงสัตว์

6.4 กิจกรรมภายในฟาร์ม ประกอบด้วยกิจกรรมด้านอาหาร ซึ่งเป็นการผลิตเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกในครัวเรือน กิจกรรมด้านแหล่งน้ำ เพื่อจัดการน้ำให้เพียงพอต่อการเกษตรตลอดทั้งปี กิจกรรมด้านรายได้ เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการผลิตแล้วเหลือจากการบริโภคในครัวเรือน แล้วนำมาจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ และกิจกรรมที่อยู่อาศัย ที่เป็นการทำให้พื้นที่เกิดประโยชน์สูงสุด มีอาหารบริโภค เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้แก่เกษตรกร

6.5 ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ อายุ ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

6.6 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ แรงงานในครัวเรือน จำนวนพื้นที่การถือครองพื้นที่ทางการเกษตร รายได้ในครัวเรือน รายได้ภาคเกษตร หนี้สินในครัวเรือน

6.7 ปัจจัยอื่น ๆ คือ ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 7.1 สามารถนำข้อมูลมาวางแผนการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่
- 7.2 สามารถนำข้อมูลมาประกอบการวางแผนการประชาสัมพันธ์โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
- 7.3 สามารถนำข้อมูลมาประกอบการกำหนดนโยบายของกระทรวงที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารทางวิชาการ ตำรา บทความ อินเทอร์เน็ต คู่มือการปฏิบัติงานเกษตรทฤษฎีใหม่ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎี เกษตรทฤษฎีใหม่
2. สภาพทั่วไปของอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
3. สภาพการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด เกษตรทฤษฎีใหม่

แผนพัฒนาการเกษตรฉบับที่ 12 มีนโยบายส่งเสริมการทำเกษตรกรรมยั่งยืน จำนวน 500,000,000 ไร่ เกษตรกรรมยั่งยืน เป็นทางเลือกหนึ่งในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพของเกษตรกรรายย่อย โดยรูปแบบและวิธีการทำการเกษตรอย่างยั่งยืน จะขึ้นอยู่กับศักยภาพและความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่และการตัดสินใจเลือกของเกษตรกร ซึ่งพิจารณาจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ใน ภูมิภาค ฐานความรู้ ภูมิปัญญา และประสบการณ์การทำการเกษตรที่สั่งสมของเกษตรกร และฐานทางสังคม ที่สนับสนุนเกษตรกร มีการช่วยเหลือเกื้อกูล และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยรูปแบบการทำเกษตรกรรมยั่งยืน ประกอบด้วย 5 รูปแบบหลักๆ ที่มีจุดเด่นแตกต่างกัน ดังนี้ เกษตรทฤษฎีใหม่ วนเกษตร เกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ , 2561) เกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่มีวัตถุประสงค์หลักคือมุ่งแก้ไขปัญหาความแห้งแล้งหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการแก้ปัญหาเรื่องน้ำในการประกอบอาชีพของเกษตรกร นอกจากนี้เกษตรทฤษฎีใหม่ยังจะช่วยในการแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหารและการมีงานทำของเกษตรกรถ้าหากเกษตรกรทำเกษตรทฤษฎีใหม่แล้วจะไม่ขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูกมีข้าวพืชผักผลไม้และอาหารโปรตีนจากสัตว์น้ำ และสัตว์เลี้ยง ไ่วบริ โภคเมื่อมีเหลือก็สามารถแบ่งปันญาติมิตรหรือจำหน่ายได้ซึ่งจะเป็นการดำรงชีพอย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยแบ่งพื้นที่ ออกเป็น 3 ส่วนคือส่วน

แรกร้อยละ 30 ชุดสระน้ำส่วนที่ 2 ร้อยละ 30 ใช้สำหรับปลูกพืชส่วนที่ 3 ร้อยละ 10 สำหรับสร้างที่อยู่อาศัย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2559)

การส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ในปี 2560-2561 การส่งเสริมและเผยแพร่เกษตรทฤษฎีใหม่โดยหน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เผยแพร่แนวคิดทฤษฎีนี้ไปสู่เกษตรกรในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ โดยมีเป้าหมายเกษตรกรจำนวน 70,000 ราย และถ้าหากเกษตรกรส่วนใหญ่นำไปปฏิบัติแล้วจะทำให้ประเทศมีรากฐานที่มั่นคง อย่างไรก็ตามการรณรงค์ให้เกษตรกรหันมาทำเกษตรทฤษฎีใหม่ซึ่งดำเนินการมากกว่า 10 ปีแล้วแต่เกษตรกรยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เกษตรกรส่วนใหญ่ก็ยังคงปฏิบัติตามการเกษตรอยู่เช่นเดิม โดยเฉพาะการเกษตรเชิงเดี่ยว (Monoculture) คือปลูกพืชชนิดเดียวโดยปลูกพืชที่มีราคาแพงปลูกตามๆกันถ้าปีใดผลผลิตดีราคาดี เกษตรกรก็จะอยู่ได้แต่ถ้าปีใดผลผลิตไม่ดีราคาตกเกษตรกรก็จะประสบกับภาวะขาดทุนไม่มีแม้แต่ข้าวปลาอาหารไว้บริโภคนับว่าน่าเสียดายโอกาสเป็นอย่างมากที่เกษตรกรเหล่านั้นไม่ได้แนวคิดทฤษฎีใหม่ไปปฏิบัติ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2560)

อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด มีเกษตรกรทั้งสิ้น 15,969 ครัวเรือน มีพื้นที่ทำการเกษตร 190,643.92 ไร่ เกษตรกรร้อยละ 90 ปลูกข้าว (สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองร้อยเอ็ด, 2560) ส่วนเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมให้ปรับปรุงระบบฟาร์มให้เป็นเกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ที่ผ่านมามีจำนวนกว่า 2,000 ราย แต่กลับมีเกษตรกรที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างยั่งยืนเพียงร้อยละ 10 ของเกษตรกรที่เคยเข้าร่วมโครงการดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อหาปัจจัยเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ที่เข้าร่วมโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง ปี 2561

ความหมาย

วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ (2554) อธิบายว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางประกอบอาชีพทางการเกษตร ที่เน้นการจัดการแหล่งน้ำและการจัดสรรแบ่งส่วนพื้นที่ทำการเกษตรอย่างเหมาะสม อันจะทำให้เกษตรกรมีอาหารไว้บริโภคอย่างเพียงพอ ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาเรื่องความเป็นอยู่ของเกษตรกร และก่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

กรมส่งเสริมการเกษตร (2560) ให้ความหมาย เกษตรทฤษฎีใหม่ คือ การแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพตามแนวพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร โดยเน้นแนวทางการจัดการน้ำให้เพียงพอต่อการปลูกพืชในช่วงที่ไม่มีฝน การจัดการระบบการปลูกพืชที่เหมาะสม เช่น การแบ่งพื้นที่ปลูกข้าวไว้บริโภคในครอบครัว และพื้นที่ปลูกพืชอื่นๆ ไว้บริโภค ใช้สอย และจำหน่าย

มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ (2560) ให้ความหมายเกษตรทฤษฎีใหม่ ว่าหมายถึง ทฤษฎีใหม่ด้านการบริหารที่ดินจำนวนน้อย ซึ่งเป็นหนึ่งในพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เกี่ยวกับการทำการเกษตรบนที่ดินจำนวนน้อย โดยมีเป้าหมายเพื่อการอยู่อาศัยและการดำเนินชีวิตอย่างมั่นคง ยั่งยืน ซึ่งเป็นการคิดบนหลักการใหม่แตกต่างจากแนวทางการทำการเกษตรอุตสาหกรรม ที่มุ่งผลิตผลผลิตในปริมาณมากเพื่อการค้าขายเป็นหลัก

ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ (2558, น.68-76) ได้สรุปสาระสำคัญของเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ การบริหารที่ดินและน้ำ โดยให้เกษตรกรจัดการใช้ประโยชน์จากที่ดินให้ได้ประโยชน์สูงสุด และมีน้ำไว้ตลอดปี โดยการแบ่งที่ดินในสัดส่วน 30:30:30:10 สำหรับขุดสระน้ำ สำหรับทำนาปลูกข้าวไว้บริโภค สำหรับทำแปลงไร่นาสวนผสม และสำหรับที่อยู่อาศัย ตามลำดับ

ศูนย์พัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2560) อธิบายว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ คือ การบริหารจัดการทรัพยากร โดยเฉพาะดิน และน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้เกษตรกรสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างพอเพียง โดยเน้นการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด

กรมวิชาการเกษตร (2546) อธิบายว่า ทฤษฎีใหม่ เป็นเรื่องของการจัดการที่ดิน แหล่งน้ำ และแรงงานทำให้เป็นไปตามความเหมาะสม โดยเริ่มจากการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ แหล่งน้ำ นาข้าว พื้นที่ปลูกไม้ผล พืชไร่ ที่อยู่อาศัย ในอัตราส่วน 30:30:30:10 สัดส่วนสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2561) อธิบายว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ คือ ระบบการเกษตรที่เน้นการจัดสรรทรัพยากรน้ำในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด จัดสรรพื้นที่เพื่อใช้ในการเพาะปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ที่มีเหลือจึงขาย มีการสร้างผลผลิตอาหารที่พอเพียงและสร้างการผลิตที่หลากหลายสำหรับเป็นแหล่งสร้างรายได้ที่มั่นคงแก่ครัวเรือน สร้างความมั่นคงทางอาหาร เกิดการพึ่งพาตนเองและลดการพึ่งพาจากภายนอก

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ คือ ระบบที่มีการจัดการระบบทรัพยากรดินและน้ำ โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือแหล่งน้ำ ร้อยละ 30 นาข้าว ร้อยละ 30 พื้นที่ปลูกไม้ผล พืชไร่ ร้อยละ 30 และที่อยู่อาศัย คอกปศุสัตว์ พืชผักสวนครัว สมุนไพร ร้อยละ 10 เพื่อการเพาะปลูกในครัวเรือนเป็นหลัก มีเหลือจึงขาย เกิดการพึ่งพาตนเอง และลดการพึ่งพาจากภายนอก

หลักการสำคัญของเกษตรทฤษฎีใหม่ มีดังนี้

วัลลภ พรหมทอง (2559, น.6-16) ได้กล่าวว่าหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เป็นหลักการสำคัญ มีดังนี้

1. เป็นระบบการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักการเพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตนเองได้ (Self Sufficiency) ในระดับชีวิตที่ประหยัดไปก่อนเมื่อสามารถเลี้ยงตนเองและมี ความมั่นคงเพียงพอแล้วจึงขยายให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

2. เป็นแนวคิดในการพัฒนาที่ยึดหลักความสามัคคีในชุมชน มีการร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3. การผลิตข้าวไว้บริโภคภายในครัวเรือนเป็นหลักพื้นฐาน ถ้าหากครอบครัวเกษตรกร มีข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักไว้บริโภคอย่างเพียงพอแล้ว จะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย

4. การจัดทำแหล่งน้ำสำหรับการเกษตร หลักทฤษฎีในเรื่องการใช้น้ำ คือ พีช 1 ไร่ จะ ใช้น้ำในการเจริญเติบโตประมาณ 1,000 ลูกบาศก์เมตร

5. การจัดสรรแบ่งพื้นที่ การเกษตรทฤษฎีใหม่มีสมมุติฐานว่า เป็นเกษตรกรรายย่อย มี พื้นที่เฉลี่ย 15 ไร่ จึงแบ่งพื้นที่เป็น 4 ส่วน ดังนี้

5.1 สระน้ำ จำนวน 3 ไร่ โดยขุดสระลึก 4 เมตร สระจะสามารถจุน้ำได้ 19,200 ลูกบาศก์เมตร เพียงพอสำหรับการปลูกพืช 10 ไร่

5.2 พื้นที่นาข้าว จำนวน 5 ไร่ ใช้ปลูกข้าวไว้บริโภคตลอดทั้งปี สำหรับสมาชิกใน ครอบครัวจำนวน 5 คน

5.3 พื้นที่ปลูกพืชอื่นๆ จำนวน 5 ไร่ พืชที่ปลูกได้แก่ พืชไร่ไม่ผล พืชผัก พืช สมุนไพร และไม้ใช้สอย สำหรับการบริโภค และเหลือจำหน่ายสร้างรายได้แก่ครอบครัว

5.4 ที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ จำนวน 2 ไร่

มูลนิธิชัยพัฒนา (2561) กล่าวว่า หลักการและแนวทางสำคัญของเกษตรทฤษฎีใหม่มี ดังนี้

1) เป็นระบบการผลิตแบบพอเพียง ที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในระดับที่ ประหยัดก่อน ทั้งนี้ชุมชนต้องมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำนอง เดียวกับการ "ลงแขก" แบบดั้งเดิม เพื่อลดค่าใช้จ่าย

2) เนื่องจากข้าวเป็นปัจจัยหลักที่ทุกครัวเรือนจะต้องบริโภค ดังนั้น จึงประมาณว่า ครอบครัวหนึ่งทำนา 5 ไร่ จะทำให้มีข้าวพอกินตลอดปี โดยไม่ต้องซื้อหาในราคาแพง เพื่อยึดหลัก พึ่งตนเองได้อย่างมีอิสรภาพ

3) ต้องมีน้ำเพื่อการเพาะปลูกสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้ง หรือระยะฝนทิ้งช่วงได้อย่าง พอเพียง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกันที่ดินส่วนหนึ่งไว้ขุดสระน้ำ โดยมีหลักว่าต้องมีน้ำเพียงพอที่จะทำ การเพาะปลูกได้ตลอดปี ทั้งนี้ได้พระราชทานพระราชดำริเป็นแนวทางว่า ต้องมีน้ำ 1,000 ลูกบาศก์ เมตร ต่อการเพาะปลูก 1 ไร่ โดยประมาณ ฉะนั้น เมื่อทำนา 5 ไร่ ทำพืชไร่หรือไม้ผลอีก 5 ไร่ (รวม

เป็น 10 ไร่) จะต้องมีน้ำ 10,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ดังนั้น หากมีพื้นที่ 15 ไร่

4) การจัดแบ่งแปลงที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคำนวณและคำนึงจากอัตราถือครองที่ดินถัวเฉลี่ย คราวเรือนละ 15 ไร่ อย่างไรก็ตาม หากเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองน้อยกว่าหรือมากกว่านี้ ก็สามารถใช้อัตราส่วน 30:30:30:10 ไปเป็นเกณฑ์ปรับใช้ได้ กล่าวคือ ส่วนแรก ขุดสระน้ำ (สามารถเลี้ยงปลา ปลุกพืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกะเฉด ฯลฯ ได้ด้วย) ส่วนที่สอง ทำนา ส่วนที่สาม ปลุกพืชไร่ พืชสวน (ไม้ผล ไม้ยืนต้น ไม้ใช้สอย ไม้สร้างบ้าน พืชไร่ พืชผัก สมุนไพร เป็นต้น) สุดท้าย เป็นที่อยู่อาศัยและอื่นๆ (ถนน คันดิน กองฟาง ลานตาก กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชผักสวนครัวหลังบ้าน เป็นต้น)

กรมส่งเสริมการเกษตร (2559,น.20-23) ได้กล่าวว่า หลักการสำคัญของเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ

1. เป็นระบบการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักการเพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตนเองได้ (Self Sufficiency) ในระดับชีวิตที่ประหยัดไปก่อนเมื่อสามารถเลี้ยงตนเองและมีความมั่นคงเพียงพอแล้วจึงขยายให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

2. เป็นแนวคิดในการพัฒนาที่ยึดหลักความสามัคคีในชุมชน มีการร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3. การผลิตข้าวไว้บริโภคภายในครัวเรือนเป็นหลักพื้นฐาน ถ้าหากครอบครัวเกษตรกรมีข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักไว้บริโภคอย่างเพียงพอแล้ว จะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย

4. การจัดทำแหล่งน้ำสำหรับการเกษตร หลักทฤษฎีในเรื่องการใช้น้ำ คือ พืช 1 ไร่ จะใช้น้ำในการเจริญเติบโตประมาณ 1,000 ลูกบาศก์เมตร

5. การจัดสรรแบ่งพื้นที่ การเกษตรทฤษฎีใหม่มีสมมุติฐานว่า เป็นเกษตรกรรายย่อย มีพื้นที่เฉลี่ย 15 ไร่ จึงแบ่งพื้นที่เป็น 4 ส่วน ดังนี้

5.1 สระน้ำ จำนวน 3 ไร่ โดยขุดสระลึก 4 เมตร สระจะสามารถจุน้ำได้ 19,200 ลูกบาศก์เมตร เพียงพอสำหรับการปลุกพืช 10 ไร่

5.2 พื้นที่นาข้าว จำนวน 5 ไร่ ใช้ปลูกข้าวไว้บริโภคตลอดทั้งปี สำหรับสมาชิกในครอบครัวจำนวน 5 คน

5.3 พื้นที่ปลูกพืชอื่นๆ จำนวน 5 ไร่ พืชที่ปลูกได้แก่ พืชไร่ ไม้ผล พืชผัก พืชสมุนไพร และไม้ใช้สอย สำหรับการบริโภค และเหลือจำหน่ายสร้างรายได้แก่ครอบครัว

มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ (2560) ได้กล่าวว่า การทำเกษตรทฤษฎีใหม่มีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงที่สำคัญ คือ

- 1) ฝึนที่นา ต้องผลิตข้าวได้เพียงพอเลี้ยงสมาชิกในครอบครัว (เหลือแล้วจึงขาย)
- 2) บ่อน้ำ ต้องสามารถกักเก็บน้ำไว้ได้เพียงพอใช้ตลอดทั้งปี ทั้งสำหรับที่นา ที่ไร่ สวน ผักสวนครัว และน้ำกิน น้ำใช้ในครัวเรือน (หากขุดสระได้ปริมาณน้ำไม่พอใช้ทั้งปี ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการแหล่งน้ำ โดยใช้ระบบอ่างใหญ่เติมอ่างเล็ก อ่างเล็กเติมสระน้ำ)
- 3) การจัดการด้านการเกษตร เพื่อการพออยู่ พอกิน มีเป้าหมายเพื่อให้พึ่งตนเองได้โดยเลือกให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ปริมาณน้ำ ความชำนาญ และรูปแบบของการใช้ชีวิต
- 4) ทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายเพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในระดับที่ประหยัดก่อน โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจและความสามัคคีของคนในชุมชน ช่วยเหลือกันและกันเพื่อ “ลดรายจ่าย” ให้ได้มากที่สุด ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งตนเองได้แบบ พออยู่ พอกิน พอใช้

ขั้นตอนการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

ขั้นที่ 1 ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น

วัลลภ พรหมทอง (2559, น.6-16) อธิบายถึงการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 1 ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น สถานะพื้นฐานของเกษตรกร คือ มีพื้นที่น้อย ค่อนข้างยากจน อยู่ในเขตเกษตรน้ำฝนเป็นหลัก โดยในขั้นที่ 1 นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสถียรภาพของการผลิต เสถียรภาพด้านอาหารประจำวัน ความมั่นคงของรายได้ ความมั่นคงของชีวิต และความมั่นคงของชุมชนชนบท เป็นเศรษฐกิจพึ่งตนเองมากขึ้น

1. มีการจัดสรรพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ให้แบ่งพื้นที่ ออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30:30:30:10 ซึ่งหมายถึง

1) ขุดสระเก็บกักน้ำ ประมาณ 30% ให้ เพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝนและ ใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์น้ำและพืชน้ำต่าง ๆ (สามารถเลี้ยงปลา ปลูกพืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกะเฉด ฯ ได้ด้วย)

2) ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันในครัวเรือนให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้

3) ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ 30% เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคก็นำไปจำหน่าย

4) พื้นที่ส่วนที่สี่ประมาณ 10% ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ และ โรงเรือนอื่น ๆ (ถนน คันดิน กองฟาง ลานตาก กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชผักสวนครัวหลังบ้าน เป็นต้น)

2. องค์ประกอบและการจัดการองค์ประกอบของทฤษฎีใหม่

จากสมมติฐานของทฤษฎีใหม่ เกษตรกรรมพื้นที่ 15 ไร่ มีการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน คือ สระน้ำ นาข้าว แปลงปลูกพืช และที่อยู่อาศัย ซึ่งมีรายละเอียด และแนวทางการจัดการองค์ประกอบดังนี้

สระน้ำ การจัดการสระน้ำใน โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ มีหลักดำเนินการดังนี้

- 1) การเลือกพื้นที่ ควรเลือกบริเวณที่เป็นที่ลุ่มมากที่สุดของพื้นที่ในโครงการดินอุ้มน้ำได้ดี ในการขุดสระน้ำในพื้นที่แห้งแล้ง โดยเฉพาะพื้นที่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรขุดสระน้ำในบริเวณที่เป็นดินเหนียว หลีกเลียงบริเวณที่เป็นดินทราย เพราะจะทำให้เก็บน้ำไม่อยู่
- 2) การขุดสระน้ำ สำหรับการขุดสระน้ำในพื้นที่ 3 ไร่ ควรขุดลึก 4 เมตรเนื่องจาก สระน้ำจะจุน้ำได้ 19,200 ลูกบาศก์เมตรเพื่อให้เพียงพอกับการปลูกข้าว 5 ไร่ และปลูกพืชอื่นๆ อีก 5 ไร่ รวมเป็น 10 ไร่ ซึ่งพืช 1 ไร่ จะใช้น้ำ 1,000 ลูกบาศก์เมตร

การจัดการสระน้ำ

- 1) การป้องกันการพังทลายบริเวณขอบสระ บริเวณขอบสระควรปลูกหญ้าแฝก หรือพืชคลุมดินชนิดอื่น เพื่อป้องกันขอบสระ อาจปลูกพืชสวนครัว หรือไม้ผลยืนต้นอื่นๆ ควรระมัดระวัง ใบไม้ร่วงหล่นลงไปในสระน้ำ เพราะอาจทำให้น้ำในสระเน่าเสีย
- 2) การปลูกพืชในสระน้ำ อาจปลูกผักไว้บริโภค ผักที่สามารถปลูกในสระน้ำได้
- 3) การเลี้ยงสัตว์น้ำ จะทำให้การใช้สระน้ำมีประสิทธิภาพมากขึ้น สัตว์น้ำที่นำมาเลี้ยงควรเป็นปลากินพืช
- 4) การเลี้ยงสัตว์บริเวณขอบสระ การเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคหรือจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้
- 5) การใช้น้ำจากสระ ในการปลูกพืชฤดูแล้ง ดังนั้นในช่วงฤดูฝนควรเก็บน้ำไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และใช้เท่าที่จำเป็น
- 6) การเติมน้ำในสระ ในกรณีที่มีอ่างหรือแหล่งน้ำขนาดใหญ่อยู่ใกล้สระน้ำ ควรมีการเติมน้ำอย่างสม่ำเสมอ

นาข้าว

ตามหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น มีวัตถุประสงค์ให้เกษตรกรผลิตข้าวไว้บริโภคภายในครอบครัวอย่างเพียงพอตลอดทั้งปี โดยถือว่าเกษตรกรครัวเรือนหนึ่งมีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 5-6 คน ทำนา จำนวน 5 ไร่ จะมีข้าวเพียงพอต่อการบริโภค (วัลลภ, 2559: 27-28) หลักการในการจัดการเกี่ยวกับพื้นที่ทำนามีดังนี้

- 1) การเลือกพื้นที่ ควรเป็นที่ราบลุ่ม ดินเหนียว อุ้มน้ำได้ดี และมีความอุดมสมบูรณ์
- 2) การเตรียมพื้นที่ ควรปรับพื้นที่ให้เรียบ อาจแบ่งเป็นแปลงๆ โดยทำคันดิน กั้นน้ำ เพื่อความสะดวกในการทค่น้ำ ระบายน้ำ และด้านอื่นๆ
- 3) ลักษณะของการปลูกข้าว เกษตรทฤษฎีใหม่มีพื้นที่ปลูกข้าวไม่มากนัก ดังนั้นควรปลูกแบบนาดำหรือหว่านน้ำตาม ทำให้ดูแลสะดวกและได้ผลผลิตสูง

แปลงปลูกพืช

พื้นที่ปลูกพืชประมาณ 5 ไร่ ใช้สำหรับปลูกพืชอื่นๆ ไร่บริเวณและจำหน่ายนอกจากข้าว พื้นที่ในส่วนนี้ควรปลูกพืชหลาย ๆ ชนิด เพื่อให้การใช้พื้นที่คุ้มค่าที่สุด อาจปลูกพืชผสมผสาน ปลูกพืชเหลื่อมฤดู หรือปลูกพืชไร่ พืชผักระหว่างแถวของผลไม้ มีหลักในการจัดการดังนี้ (กรมส่งเสริมการเกษตร 2559, น.25)

- 1) การเลือกพื้นที่ ควรเป็นที่ดอนกว่าบริเวณสระน้ำและพื้นที่ปลูกข้าว
- 2) การเตรียมพื้นที่ ถ้าเป็นพื้นที่ลุ่มควรยกทรงเป็นแปลง หรือนำดินชั้นบนมาจากการขุดสระมาถม การปลูกไม้ผลอาจแบ่งเป็นแปลงๆ มีร่องน้ำระหว่างแปลง
- 3) ชนิดของพืชที่ควรปลูก ควรพิจารณาตามความเหมาะสมตามสภาพพื้นที่ สภาพแวดล้อม หรือความต้องการของตลาดในแต่ละท้องถิ่นเป็นสำคัญ

ที่อยู่อาศัย

- 1) บ้านพัก ควรสร้างบนที่ดอนน้ำท่วมไม่ถึง เป็นบ้านที่มีลักษณะมั่นคงแข็งแรง เหมาะสมกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามอัตรา
- 2) โรงเรือนหรือคอกสัตว์ เป็นคอกสัตว์เลี้ยงบริเวณข้างบ้านหรือบริเวณขอบสระ
- 3) บริเวณอื่นๆ เช่น โรงเพาะเห็ด โรงเก็บเครื่องมืออุปกรณ์ทางการเกษตร บริเวณปลูกผักสวนครัว บริเวณปลูกไม้ดอกไม้ประดับ

มูลนิธิชัยพัฒนา (2560) อธิบายว่าทฤษฎีใหม่ขั้นต้นเป็นการจัดสรรพื้นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน

1. ให้แบ่งพื้นที่ ออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30:30:30:10 ซึ่งหมายถึง
 - 1) พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง ประมาณ 30% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำ เพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝนและ ใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์น้ำและพืชน้ำต่าง ๆ
 - 2) พื้นที่ส่วนที่สอง ประมาณ 30% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน สำหรับครอบครัวให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้

3) พื้นที่ส่วนที่สาม ประมาณ 30% ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคนำไปจำหน่าย

4) พื้นที่ส่วนที่สี่ ประมาณ 10% เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์และโรงเรือนอื่น ๆ อัตราส่วนดังกล่าวเป็นสูตรหรือหลักการโดยประมาณเท่านั้น สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมโดยขึ้นอยู่กับสภาพของพื้นที่ ดิน ปริมาณน้ำฝนและสภาพแวดล้อม เช่น ในกรณีภาคใต้ที่มีฝนตกชุกกว่าภาคอื่น หรือหากพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำมาเติมสระได้ต่อเนื่อง ก็อาจลดขนาดของบ่อหรือสระน้ำให้เล็กลง เพื่อเก็บพื้นที่ไว้ใช้ประโยชน์อื่นต่อไปได้

กรมส่งเสริมการเกษตร (2559,น.32) สรุปว่า ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 เป็นการเริ่มต้นของทฤษฎีใหม่ เป็นขั้นตอนของการผลิตทางการเกษตรโดยตรง เพื่อให้มีอาหารอย่างเพียงพอสำหรับการบริโภคภายในครอบครัวของเกษตรกร โดยยึดแนวทางการดำเนินงานตามหลักของเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ

1. การจัดการแหล่งน้ำสำหรับปลูกพืช
2. การจัดสรรพื้นที่ออกเป็นสัดส่วน เพื่อใช้ในการปลูกพืชและดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ

ลักษณะของการจัดสรรพื้นที่ มีดังนี้

- 1) พื้นที่ส่วนที่ 1 ประมาณร้อยละ 30 ใช้สำหรับขุดสระหรือสร้างแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร และเก็บกักไว้ใช้ในยามขาดแคลน
- 2) พื้นที่ส่วนที่ 2 ประมาณร้อยละ 30 ใช้สำหรับปลูกข้าวไว้บริโภคในครอบครัวให้เพียงพอตลอดทั้งปี
- 3) พื้นที่ส่วนที่ 3 ประมาณร้อยละ 30 ใช้สำหรับปลูกพืชอื่น ๆ ได้แก่ พืชไร่ ไม้ผล พืชผักพืชสมุนไพร และไม้ใช้สอยอื่น ๆ
- 4) ประมาณร้อยละ 10 ใช้สำหรับปลูกสร้างที่อยู่อาศัยและโรงเรือนอื่น ๆ เช่น โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ โรงเรือนเพาะเห็ด โรงเรือนเก็บเครื่องมือ และอุปกรณ์การเกษตรรวมทั้งकुคลองและคันดิน

มูลนิธิชัยพัฒนา (2561) ได้กล่าวถึงเกษตรทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1 ไว้ว่า

ขั้นที่ ๑ ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น สถานะพื้นฐานของเกษตรกร คือ มีพื้นที่น้อย ค่อนข้างยากจน อยู่ในเขตเกษตรน้ำฝนเป็นหลัก โดยในขั้นที่ ๑ นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสถียรภาพของการผลิต เสถียรภาพด้านอาหารประจำวัน ความมั่นคงของรายได้ ความมั่นคงของชีวิต และความมั่นคงของชุมชนชนบท เป็นเศรษฐกิจพึ่งตนเองมากขึ้น โดย

1. มีการจัดสรรพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ให้แบ่งพื้นที่ ออกเป็น ๔ ส่วน ตามอัตราส่วน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ ซึ่งหมายถึง

- 1) พื้นที่ส่วนที่หนึ่งประมาณ ๓๐% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำ เพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝนและ ใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์น้ำและพืชน้ำต่าง ๆ (สามารถเลี้ยงปลา ปลูกพืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกะเฉด ฯ ได้ด้วย)
- 2) พื้นที่ส่วนที่สองประมาณ 30% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันในครัวเรือนให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้
- 3) พื้นที่ส่วนที่สามประมาณ 30% ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคนำไปจำหน่าย และ
- 4) พื้นที่ส่วนที่สี่ประมาณ ๑๐% ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ และโรงเรือนอื่น ๆ (ถนน คันดิน กองฟาง ลานตาก กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชผักสวนครัวหลังบ้าน เป็นต้น)

กรณี ต่างวิวัฒน์ (2558) ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น เป็นการพัฒนาให้เกษตรกรมีความพอเพียงเลี้ยงตนเองบนพื้นฐานของความประหยัด ขจัดค่าใช้จ่าย ด้วยการบริหารจัดการที่ดินออกเป็น 4 ส่วนตามอัตราส่วน 30:30:30:10 คือ

- 1) พื้นที่ส่วนที่ 1 (ประมาณ 30 %) ให้ขุดสระเพื่อกักเก็บน้ำในฤดูฝน เพื่อใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง รวมทั้งเพื่อเลี้ยงสัตว์และปลูกพืชน้ำต่าง ๆ
- 2) พื้นที่ส่วนที่ 2 (ประมาณ 30 %) ให้ปลูกข้าวในฤดูฝน สำหรับใช้เป็นอาหารประจำวันของครอบครัวให้เพียงพอตลอดทั้งปี เพื่อตัดค่าใช้จ่าย และสามารถพึ่งตนเองได้
- 3) พื้นที่ส่วนที่ 3 (ประมาณ 30 %) ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ สมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคนำไปจำหน่าย
- 4) พื้นที่ส่วนที่ 4 (ประมาณ 10 %) เป็นที่สำหรับที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ทำถนน และโรงเรือนอื่น ๆ

มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ (2560) อธิบายว่า ขั้นที่ 1 ของทฤษฎีใหม่ มีหลักสำคัญ คือ การผลิตเพื่อพออยู่ พอกิน และพึ่งตนเองได้ ด้วยการจัดการ 3 อย่าง คือ

- 1) การจัดการที่ดินขนาดเล็กเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดตามทฤษฎีใหม่

ส่วนที่ 1 พื้นที่ร้อยละ 30 ขุดบ่อน้ำ ปลูกพืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกระเฉด ทำเล้าสัตว์บนสระน้ำ

ส่วนที่ 2 พื้นที่ร้อยละ 30 ทำนา

ส่วนที่ 3 พื้นที่ร้อยละ 30 ปลูกพืชไร่ พืชสวน ไม้ผล ไม้ยืนต้น ไม้ใช้สอย

ส่วนที่ 4 พื้นที่ร้อยละ 10 บ้านพัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด ผักสวนครัว ไม้ประดับ กองฟาง กองปุ๋ยหมัก

2) การจัดการบริหารแหล่งน้ำ

3) การจัดการด้านการเกษตร เพื่อการพอยู่ พอกิน พึ่งตนเองได้

ขั้นที่ 2 ทฤษฎีใหม่ขั้นกลาง

มูลนิธิชัยพัฒนา (2560) เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ปฏิบัติในที่ดินของตนจนได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่ม หรือ สหกรณ์ ร่วมแรง ร่วมใจกันดำเนินการในด้าน

1) การผลิต เกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิต โดยเริ่มตั้งแต่ ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การหาน้ำ และอื่น ๆ เพื่อการเพาะปลูก

2) การตลาด เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่าง ๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหาผู้รวบรวมข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวมกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดี และลดค่าใช้จ่ายลงด้วย

3) ความเป็นอยู่ ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่าง ๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้า ที่พอเพียง

4) สวัสดิการ แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิการและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานือนามัยเมื่อป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้ให้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ

5) การศึกษา มีโรงเรียนและชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง

6) สังคมและศาสนา ชุมชนควรเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว

สำนักงาน กปร. (2561) ได้อธิบายว่า เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ปฏิบัติในที่ดินของตนจนได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูป กลุ่ม หรือ สหกรณ์ ร่วมแรง ร่วมใจกันดำเนินการในด้าน

1) การผลิต (พันธุ์พืช เตรียมดิน ฯลฯ) เกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิต โดยเริ่มตั้งแต่ ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การหาน้ำ และอื่น ๆ เพื่อการเพาะปลูก

2) การตลาด (ลานตากข้าว ผู้สี เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต) เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่าง ๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหาผู้รวบรวมข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวมกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดี และลดค่าใช้จ่ายลงด้วย

3) ความเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ) ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่าง ๆ กะปิ

น้ำปลา เลือผ้า ที่พอเพียง

4) สวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้) แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิภาพและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานอนามัยเมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

6) การศึกษา (โรงเรียน ศูนย์การศึกษา) ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง

7) สังคมและศาสนา - ชุมชนควรเป็นที่รวมในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว กิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ (2561) เกษตรทฤษฎีใหม่ ขั้นตอนที่ 2 รวมพลังหรือร่วมแรงกันในกลุ่มหรือสหกรณ์

ขั้นตอนที่ 2 นี้ ควรปฏิบัติเมื่อได้ทำตามขั้นตอนที่ 1 จนพออยู่ พอกิน และพึ่งตนเองได้แล้ว จึงจะเป็นการ “ทำเป็นขั้นเป็นตอน” ตามแนวทางพระราชดำริ ในขั้นตอนนี้เป็นการรวมพลังเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจากขั้นตอนที่ 1 สามารถพึ่งตนเองได้ มีพออยู่ พอกิน และมีผลผลิตเหลือพอที่จะนำมาจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว โดยการรวมกลุ่มกันนั้น นอกจากจะมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการค้าในรูปแบบของสหกรณ์แล้ว ยังมุ่งประโยชน์เพื่อการ “ดูแลกัน” “พึ่งพาอาศัยกัน” ในชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในด้านต่างๆ 6 ด้าน ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1) การผลิต

การรวมกลุ่มกันของเกษตรกรเพื่อสร้างความร่วมมือกันในการผลิต ด้วยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และร่วมมือกันในการพัฒนาผลผลิตตั้งแต่ขั้นการเตรียมดิน การจัดการแหล่งน้ำให้เพียงพอต่อการทำการเกษตรของทั้งชุมชน การเตรียมคัดเลือก และเก็บเมล็ดพันธุ์พืช การผลิตปุ๋ยใช้เองในชุมชน ตลอดจนปัจจัยการผลิตอื่นๆ เพื่อให้ต้นทุนการผลิตลดต่ำลงมากที่สุด

ในการรวมกลุ่มกันของเกษตรกรนี้ อาจใช้วิธีการแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มเกษตรกรอื่นๆ เพื่อนำมาปรับปรุงแนวทางการทำดูแลจัดการดิน และการพัฒนากระบวนการผลิต เพื่อให้ได้ผลดี

2) การตลาด

เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่างๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น ต้องมีการเก็บข้าวไว้ขายในเวลาที่เหมาะสม คนโบราณมักสอนลูกหลานว่า “ขายข้าวเดือนสี่จะอปริษ ัญญโร” ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านในการสอนลูกหลานให้รู้จักการเก็บรักษา

นอกจากจะเป็นการไล่ความชื้นในข้าวทำให้ข้าวขายได้ราคาดีแล้วยังเป็นการเก็บไว้เพื่อขายให้ได้ราคาดีที่สุดอีกด้วย

ในการเก็บรักษาข้าวนั้น เกษตรกรจำเป็นต้องมีการจัดการที่ดี เช่น การเตรียมลานตากข้าวชุมชน การจัดหาถังฉาง หรือบางชุมชนรวมตัวกันสร้างโรงสีข้าวชุมชนเพื่อสีข้าวเองในชุมชน เพิ่มมูลค่าข้าว และยังได้ผลผลิตอื่นๆ จากการสีข้าว เช่น ปลายข้าว แกลบ รำ นำไปจำหน่ายนำรายได้กลับมาหมุนเวียนเพื่อดูแลโรงสีชุมชน หรือนำไปใช้ในการบริหารจัดการด้านสวัสดิการชุมชน จากโรงสีชุมชนนั่นเอง

นอกจากการเก็บรักษา และการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตแล้ว การรวมกลุ่มกันขายผลิตผลทางการเกษตรก็เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่เกษตรกรสามารถทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น วิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตจำหน่าย รวมกลุ่มกันนำสินค้าไปจำหน่ายในงานแสดงสินค้า หรือตลาดนัดขนาดใหญ่ รวมกลุ่มกันสร้างร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนให้กับนักท่องเที่ยว คนเดินทาง หรือรวมกลุ่มกันหาช่องทาง เพื่อนำผลผลิตส่งจำหน่ายยังต่างประเทศ ฯลฯ

3) การเป็นอยู่

ชุมชนจะเข้มแข็งได้ ต้องมีการร่วมมือ ร่วมใจกันดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนด้วยความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน ทั้งด้านปัจจัย 4 เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค นอกจากนั้นการตั้งร้านค้าสหกรณ์ชุมชนก็เป็นอีกหนึ่งแนวทาง ที่จะช่วยให้คนในชุมชนได้จับจ่ายใช้สอยสินค้าที่ได้คุณภาพในราคาที่เหมาะสม และผลกำไรที่ได้จากร้านสหกรณ์ชุมชน ยังนำกลับมาแบ่งปันคืนให้กับสมาชิกในชุมชน หรือนำไปขยายผลเป็นกองทุนชุมชนด้านต่างๆ ตลอดจนจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนเพื่อเป็นการพึ่งพาตนเองด้านแหล่งทุนได้อีกทางหนึ่ง

4) สวัสดิการ

การจัดการด้านสาธารณสุขของชุมชน ด้วยการร่วมมือกันจัดหาบริการสวัสดิการสังคมพื้นฐานสำหรับชุมชน เช่น จัดการด้านสถานบริการสาธารณสุขชุมชน บริการด้านสุขอนามัย หรือการตั้งกองทุนกู้ยืมเพื่อการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ หรือผู้ที่เจ็บป่วย ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ โดยมองภาพรวมและการอยู่ร่วมกันของชุมชนเป็นที่ตั้ง

5) การศึกษา

เมื่อชุมชนรวมตัวกันเข้มแข็ง และมีการจัดการด้านเงินทุนหมุนเวียนของชุมชนเองแล้ว สิ่งหนึ่งที่ชุมชนควรให้ความสนใจ คือ การสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษา โดยชุมชนควรมีบทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาชุมชน มีการจัดหาทุนการศึกษาให้กับลูกหลานชุมชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ จัดให้มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับลูกหลานชุมชนเพื่อสร้างจิตสำนึกของ

ความเป็นสมาชิกในชุมชน และความภาคภูมิใจในประวัติความเป็นมา ตลอดจนถึงเอกลักษณ์ของชุมชนนั้นๆ

6) สังคมและศาสนา

การสืบทอดวัฒนธรรม การส่งต่อประเพณีของแต่ละชุมชนให้กับลูกหลานรุ่นต่อๆ ไป จะสร้างให้เกิดความเข้มแข็ง และความรักสามัคคีในชุมชน ผ่านทางการอนุรักษ์ ฟื้นฟู วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนพิธีกรรมทางศาสนา เน้นให้เห็นความสำคัญของวิถีการทำบุญ ทำทาน โดยมีศูนย์กลางความเจริญอยู่ที่วัด หรือ ศาสนสถานของแต่ละศาสนา ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเลือกสถานที่แรกในการดำเนินโครงการทฤษฎีใหม่ โดยเลือก “วัดมงคลชัยพัฒนา” เป็นที่ตั้ง

ความสำคัญของศาสนสถาน และศาสนาในอดีต มีมากกว่าการสืบทอดศาสนา เช่น วัดในศาสนาพุทธ นอกจากทำหน้าที่ถ่ายทอดคำสอนในศาสนาแล้ว ยังเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอด ศิลปวัฒนธรรม งานช่าง งานฝีมือ เป็นสถานที่รวมจิตใจของคนในชุมชน ฝึกให้คนละกิเลสและความโลภ ด้วยการลดการสะสมเป็นส่วนตัว แต่สอนให้เป็นการสะสมที่วัด ผู้คนจึงคุ้นเคยกับการให้ การทำบุญ ทำทาน เป็นการฝึกจิตใจในชีวิตประจำวัน

การรวมกลุ่มกันของชุมชนในรูปแบบต่างๆ จึงควรให้ความสำคัญกับการฟื้นคืนวิถีชีวิตที่มีศาสนาเป็นแก่น เพื่อสร้างสังคมที่มีคุณธรรมจริยธรรมกำกับ โดยมีชุมชนทำหน้าที่เป็นแก่น ในการสร้างสรรค์กิจกรรม และกำหนดจารีตขึ้นกำกับพฤติกรรมคนในชุมชน

ขั้นที่ 1 ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า เมื่อดำเนินการผ่านขั้นที่สองแล้ว เกษตรกรจะมีรายได้ดีขึ้น ฐานะมั่นคงขึ้น เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือ ติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัทห้างร้านเอกชน มาช่วยในการทำธุรกิจ การลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคารกับบริษัท จะได้รับประโยชน์ร่วมกัน

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2543: 9-12) ได้กล่าวถึง กิจกรรมการผลิตสำหรับแปลงทฤษฎีใหม่ ไว้ดังนี้

1. ระบบการปลูกพืชในพื้นที่ปลูกข้าว

เนื่องจากทฤษฎีใหม่มีการจัดการน้ำที่ดีแล้ว เกษตรกรจึงควรเลือกวิธีการทำนาแบบหว่านน้ำตาม โดยใช้พันธุ์ตามคำแนะนำของกรมการข้าว และเหมาะสมกับความนิยมของสมาชิกในครอบครัว เช่น พันธุ์ กช 6 กช 8 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พันธุ์เล็บนก พันธุ์สังข์หยด สำหรับเกษตรกรในภาคใต้ เป็นต้น ส่วนหนึ่งปลูกไว้ให้เพียงพอต่อการบริโภคของสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งโดยเฉลี่ยคนไทยบริโภคข้าว 200 กิโลกรัมต่อคนต่อปี หากพิจารณาแล้วว่ามีผลผลิต

เกินความต้องการบริโภคส่วนที่เหลือสามารถปลูกข้าวพันธุ์อื่นๆ ตามความต้องการของตลาด เพื่อสร้างรายได้ หลังการเก็บเกี่ยวข้าวเกษตรกรควรใช้ประโยชน์จากพื้นที่นาและแหล่งน้ำที่เหลืออยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการปลูกพืชอายุสั้น และใช้น้ำน้อย เช่น ข้าวโพดหวาน ถั่วลิสง แตงโม แตงกวา ทั้งนี้ควรเลือกปลูกพืช 2-3 ชนิด เพื่อให้การหมุนเวียน เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนของแรงงานและลดความเสี่ยงทางการตลาด

2. กิจกรรมการผลิตบรื่องสวนปลูกไม้ผล

การปลูกไม้ผล ควรเลือกปลูกไม้ผลหลายชนิด เพื่อให้มีรายได้หมุนเวียนในหลายช่วงของปี ควรเลือกชนิดของไม้ผลให้เหมาะสมกับเงื่อนไขของสภาพภูมิอากาศและการตลาดในท้องถิ่น เช่น มะขามเปรี้ยว มะขามหวาน มะม่วง ขนุน น้อยหน่า ฝรั่ง ฯลฯ การปลูกพืชแซมไม้ผล ในช่วง 1 - 4 ปีหลังการปลูกไม้ผล เกษตรกรสามารถปลูกพืชแซมทำรายได้ให้แก่ครัวเรือนโดยอาศัยน้ำในคูบริเวณร่องสวนให้เป็นประโยชน์ ในการเลือกชนิดของพืชแซมที่จะปลูกรุ่น เกษตรกรควรคำนึงถึง แรงงานที่จะต้องใช้ในการปลูกและดูแลรักษาพืชแซมนั้น ๆ พืชแซมที่ใช้แรงงานน้อย ได้แก่ กกล้วย อ้อยคั้นน้ำ สับปะรด พักทอง ขิง มะละกอ ฯลฯ

3. กิจกรรมการผลิตในคูน้ำ และสระน้ำประจำฟาร์ม

การสร้างแนวคันดินรอบแปลง จะช่วยให้เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์จากคูน้ำที่ขุดในการเลี้ยงปลา เพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือนได้ ถ้าไม่มีการทำแนวคันดินรอบแปลงคูน้ำร่องสวนแทบจะใช้ประโยชน์ในการเลี้ยงปลาไม่ได้เลย เพราะปัญหาน้ำหลากน้ำท่วม และเพื่อป้องกันปัญหาปลาธรรมชาติมากินปลาที่เลี้ยง

เกษตรกรควรเลี้ยงปลากินพืช เช่น ปลานิล ปลาไน ปลาตะเพียน ปลาสลิด ปลาจิง ฯลฯ นอกจากเลี้ยงปลาแล้วเกษตรกรสามารถปลูกพืช เช่น ผักกระเฉด ผักบุ้ง กระเจี๊ยบ เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน และเป็นอาหารบริโภคในครัวเรือน

4. กิจกรรมการเลี้ยงสัตว์

เนื่องจากเกษตรกรสามารถนำเศษเหลือจากพืชที่ปลูก ในระบบการปลูกพืช เช่น ต้นข้าวโพด มันเทศ ฯลฯ มาใช้เลี้ยงสัตว์ได้ เกษตรกรจึงควรเลี้ยงสัตว์ เช่น วัวพื้นเมืองหรือวัวเนื้อ 1-2 ตัว ให้เพาะเลืมหญาตามธรรมชาติ และเศษพืชอื่นๆ ที่อาจนำมาเลี้ยง เช่น ไร่พื้นเมือง เป็นเนื้อ เป็ด ไก่ แต่เกษตรกรต้องคำนึงถึงปัญหาที่สัตว์เหล่านี้จะไปทำความเสียหายให้แก่พืชผักต่างๆ ที่ปลูกไว้ในฟาร์มด้วย

รูปแบบของระบบไร่นาสวนผสมตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ นั้นมีความยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขทางนิเวศของแต่ละท้องถิ่น ระบบไร่นาสวนผสมตามแนวทฤษฎีใหม่นั้น เป็นทางเลือกที่มีความยั่งยืนในระบบ ทำให้เกษตรกรรายย่อยสามารถพึ่งตนเองได้

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2559 : 24-25) ได้สรุปเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ไว้ดังนี้

1. ผลิตข้าวให้เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนตลอดทั้งปี
2. หากผลผลิตข้าวเหลือจึงจำหน่าย
3. สระน้ำในไร่นาสวนผสมเก็บกักน้ำได้ และสนับสนุนการเพาะปลูกการเกษตรในฤดูฝน หากปริมาณน้ำมีเพียงพอ สามารถพิจารณาปลูกพืชต่างๆ และปลูกพืชในฤดูแล้ง
4. บริเวณพื้นที่ขุดสระน้ำ ขนาดของสระน้ำ ให้พิจารณาพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดปริมาณน้ำฝนระดับใต้ดิน ชนิดดิน สภาพพื้นที่ที่ราบ ที่ดอน ความลาดเอียงพื้นที่รับน้ำ ทางไหลของน้ำ ความลาดชัน และความลึกของสระน้ำ
5. ควรหาแหล่งน้ำที่ใหญ่กว่าจากธรรมชาติหรือสร้างขึ้น เพื่อเติมน้ำในสระน้ำประจำไร่นาของเกษตรกรในช่วงขาดแคลนน้ำ
6. เน้นการพึ่งพาตนเอง ใช้ครัวเรือนให้มากที่สุด การหมุนเวียนทรัพยากรในไร่นา และเศรษฐกิจในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด
7. มีการปลูกพืชหลากหลายชนิดที่มีความหลากหลายเพื่อบริโภค ใช้สอย และมีรายได้
8. พื้นที่ขอบสระน้ำ มีความอุดมสมบูรณ์ มีความชื้น เพราะอยู่ใกล้แหล่งน้ำ ควรปลูกพืชที่ให้ผลตอบแทน และประโยชน์สูงสุด
9. ควรมีการปรับปรุงบำรุงดินพื้นที่ขอบสระน้ำ เพื่อให้อยู่ในสภาพที่พร้อมจะปลูกพืชได้
10. ปรับปรุงสภาพน้ำในสระน้ำ และคุณภาพน้ำหลังจากขุดสระน้ำเสร็จ เพื่อให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ เพื่อการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์น้ำ
11. มีพื้นที่อยู่อาศัย เพื่อการจัดการดูแลกิจกรรมการเกษตร และการอำนวยความสะดวก

จากหลายแนวคิดเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ที่กล่าวมาสามารถสรุปหลักสำคัญในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ได้ดังนี้

1. ผลิตข้าวให้เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนตลอดทั้งปี หากผลผลิตข้าวเหลือจึงจำหน่าย
2. สระน้ำในไร่นาสวนผสมเก็บกักน้ำได้ และสนับสนุนการเพาะปลูกการเกษตรในฤดูฝน หากปริมาณน้ำมีเพียงพอ สามารถพิจารณาปลูกพืชต่างๆ และปลูกพืชในฤดูแล้ง บริเวณพื้นที่ขุด

สระน้ำ ขนาดของสระน้ำ ให้พิจารณาพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดปริมาณน้ำฝนระดับใต้ดิน ชนิดดิน สภาพพื้นที่ที่ราบ ที่ดอน ความลาดเอียงพื้นที่รับน้ำ ทางไหลของน้ำ ความลาดชัน และความลึกของ สระน้ำ พื้นที่ขอบสระน้ำ มีความอุดมสมบูรณ์ มีความชื้น เพราะอยู่ใกล้แหล่งน้ำ ควรปลูกพืชที่ให้ ผลตอบแทน และประโยชน์สูงสุด

3. เน้นการพึ่งพาตนเอง ใช้ครัวเรือนให้มากที่สุด การหมุนเวียนทรัพยากรในไร่นา และ เศรษฐกิจในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการปลูกพืชมากชนิดที่มีความหลากหลายเพื่อบริโภค ใช้ สอย และมีรายได้

4. ควรมีการปรับปรุงบำรุงดินพื้นที่ขอบสระน้ำ เพื่อให้อยู่ในสภาพที่พร้อมจะปลูกพืช ได้ ปรับปรุงสภาพน้ำในสระน้ำ และคุณภาพน้ำหลังจากขุดสระน้ำเสร็จ เพื่อให้อยู่ในสภาพที่ใช้ งานได้ เพื่อการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์น้ำ

5. มีพื้นที่อยู่อาศัย เพื่อการจัดการดูแลกิจกรรมการเกษตร และการอำนวยความสะดวก

2. สภาพทั่วไปของอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

อำเภอเมืองร้อยเอ็ด ตั้งอยู่ตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ห่างจาก กรุงเทพมหานคร ประมาณ 550 กิโลเมตร เนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 440.70 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 275,437.40 ไร่

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ อำเภอจังหาร
ทิศใต้	ติดต่อกับ อำเภอจตุรพักตรพิมาน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ อำเภอธวัชบุรี และอำเภออาจสามารถ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ อำเภอศรีสมเด็จ และอำเภอเมืองมหาสารคาม

ตารางที่ 2.1 สถิติการเพาะปลูกพืชผัก ในภาพรวมอำเภอเมืองร้อยเอ็ด ปี 2560

ชนิด	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)
ข้าวโพดหวาน	109	1,200	130.80	7
กวางตุ้ง	8	2,800	22.4	24.81
ถั่วฝักยาว	57	2,400	136.8	78
มะเขือเทศ	29	2,800	81.2	29
พริกแฉ่ง	12	3,500	42	16
บวบ	11	3,800	41.8	12
หอมแบ่ง	9	2,000	18	50
พริก	14	2,000	28	10
รวม	249	-	-	-

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองร้อยเอ็ด, 2560

ตารางที่ 2.2 พื้นที่ทำการเกษตรอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 2.3 สถิติการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจสำคัญในภาพรวมอำเภอเมืองร้อยเอ็ด ปี 2560

ชนิดพืช	เนื้อที่ปลูก ทั้งหมด (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต (ไร่)	ผลผลิตรวม ที่เก็บเกี่ยวได้ (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
ข้าว	117,613	114,407	50,380,159	452
ยาสูบ	2,090	2,090	355.30	170
แตงโม	1,360	1,360	3,400	2,500
รวม	42,822	32,119	32,576	-

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองร้อยเอ็ด, 2560

สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองร้อยเอ็ด (2560:42) รายงานว่า อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด มีเกษตรกร จำนวน ราย พื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกข้าว จำนวน 192,167 ไร่ พืชไร่ เช่น ยาสูบ แตงโม จำนวน 3,827 ไร่ พืชผัก จำนวน 2,880 ไร่ ส่วนเกษตรกรที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่ซึ่งไม่มีรายงานที่แน่ชัด มีเพียงข้อมูลเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง ปี 2560 จำนวน 291 ราย และปี 2561 จำนวน 329 ราย

3. สภาพการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

สำนักงานสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองร้อยเอ็ด (2560:48) รายงานว่า อำเภอเมืองร้อยเอ็ด มีเกษตรกรที่ทำเกษตรผสมผสาน จำนวน 58 ราย พื้นที่ รวม 622.5 ไร่ จากการส่งเสริมโครงการปรับโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตร และพัฒนาเป็นจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน

ปี 2559 กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดทำโครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรกรรมยั่งยืน เพื่อส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรกรรมยั่งยืนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยมุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เข้มแข็งเพื่อให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ลดการพึ่งพาปัจจัยจากภายนอกให้มากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มีผลตอบแทนที่จะทำให้เกษตรกรสามารถดำรงชีวิต

และประกอบอาชีพการเกษตรได้อย่างยั่งยืน โดยรับสมัครเกษตรกร จำนวน 10 ครัวเรือน เพื่อรวมกลุ่มและจัดทำแผนการผลิตและจัดทำแปลงส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยมีเงื่อนไขเข้าร่วมโครงการ ดังนี้

- (1) เป็นเกษตรกรที่มีเอกสารสิทธิ์เป็นของตนเอง/เช่า
- (2) มีภูมิลำเนาและที่ตั้งแปลงอยู่ในชุมชนเดียวกัน
- (3) มีพื้นที่ดำเนินการตั้งแต่ 1 ไร่ขึ้นไป
- (4) มีแหล่งน้ำ เช่น บ่อขุด บ่อบาดาล ฯลฯ ในพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ
- (5) สมัครใจดำเนินการทำเกษตรตามแนวทางทฤษฎีใหม่ต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปี

เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ให้สำนักงานเกษตรจังหวัดดำเนินการสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรในการนำผลผลิตจากกิจกรรมเกษตรทฤษฎีใหม่ มาจำหน่ายร่วมกับตลาดเกษตรกร ตลาดท้องถิ่น ตลาดสีเขียว ตลาดอื่น ๆ และหรือเข้าร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น สหกรณ์การเกษตร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พาณิชยกรรมมหาดไทย เป็นต้น เพื่อส่งเสริมประชาสัมพันธ์และเชื่อมโยงตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ให้แก่เกษตรกรมีช่องทางการจำหน่ายผลผลิตที่หลากหลาย ทำให้เกิดเครือข่ายและสร้างความเข้มแข็งเกิดรายได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน และคัดเลือกแปลงตัวอย่างจังหวัดละ 1 แปลงเชื่อมโยงเข้าสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัด (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2559:28)

ปี 2560 กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดทำโครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรกรรวมยั่งยืน เพื่อส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรกรรวมยั่งยืนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยมุ่งเน้นการนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ให้เข้มแข็งเพื่อให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ได้อย่างเหมาะสม โดยลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกให้มากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มีผลตอบแทนที่จะทำให้เกษตรกรสามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพการเกษตรได้อย่างยั่งยืน โดยเกษตรกรที่จะเข้าร่วมโครงการ มีคุณสมบัติดังนี้

1. ยังไม่เคยดำเนินกิจกรรมเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เป็นทางการมาก่อน (start Zero)
2. มีที่ดินเป็นของตนเอง และมีเอกสารสิทธิ์ที่ดินตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยระบุประเภทที่ดิน เช่น สปก. สหกรณ์ กองทุนฟื้นฟู ฯลฯ ยกเว้น ภทบ.5
3. ขนาดที่ดินดำเนินการมีความเหมาะสมในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่
4. มีสระน้ำ บ่อน้ำ บ่อบาดาล หรือแหล่งน้ำใช้อื่นที่เพียงพอต่อการทำการเกษตร หากไม่มีบ่อน้ำหรือแหล่งน้ำใช้อื่น แต่มีความประสงค์เข้าร่วมโครงการ ก็ให้มาแสดงความประสงค์เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการดำเนินการในระยะต่อไป

5. มีแรงงานในครัวเรือนเพียงพอ เหมาะสมกับพื้นที่ดำเนินกิจกรรม

6. สมัครงใจเข้าร่วม โครงการ และยินดีจะทำเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างต่อเนื่อง

คัดเลือกเกษตรกรจำนวน 350 ครัวเรือน ต่ออำเภอ อำเภอเมืองร้อยเอ็ดมีเกษตรกร สมัครงใจเข้าร่วม โครงการ จำนวน 291 ครัวเรือน มีเกษตรกรที่มีความพร้อมในการดำเนินโครงการระดับมาก จำนวน 62 ครัวเรือน เกษตรกรที่มีความพร้อมในการดำเนินโครงการระดับปานกลาง จำนวน 120 ครัวเรือน เกษตรกรที่มีความพร้อมในการดำเนินโครงการระดับน้อย จำนวน 109 ครัวเรือน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559)

ปี พ.ศ. 2561 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดให้ โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นนโยบายสำคัญ ในการนำแนว พระราชดำริเกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับ เกษตรกร ภายใต้งโครงการ “5 ประสาน สืบสานเกษตร ทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง” ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ต่อเนื่องในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 สามารถขยายผลให้ ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายเกษตรกร ทั่วประเทศ ซึ่งได้ไปรับสมัครเกษตรกรตำบลละ 25 ครัวเรือนตามคุณสมบัติ หลักเกณฑ์การคัดเลือก เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ปี 2561

1) มีความสมัครใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่

2) มีความพร้อมที่ “ระเบิดจากข้างใน” มีความตั้งใจจริงและต้องการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ด้วยตนเอง พื้นที่

3) มีที่ดินเพียงพอที่จะสามารถทำเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ สำเนาเอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่เข้าร่วมโครงการ เอกสารที่หน่วยงานราชการให้การรับรองการใช้ประโยชน์ ในที่ดิน (สปก.4-01, นส.2, นส.3, นส.4, นส.5, โฉนด, สัญญาเช่า, สัญญาเช่าซื้อ)

4) มีแหล่งน้ำของตนเองหรือแหล่งน้ำธรรมชาติหรือคลองชลประทาน และต้องมีน้ำใช้เพียงพอในการทำ เกษตรทฤษฎีใหม่

อำเภอเมืองร้อยเอ็ดมีเกษตรกรสมัครเข้าร่วมโครงการ จำนวน 329 ครัวเรือน จาก 14 ตำบล ซึ่งเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความตั้งใจจริงที่จะดำเนินกิจกรรมเกษตรทฤษฎีใหม่และโครงการมีกระบวนการให้ความรู้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการ เกษตรกรบางครัวเรือนมีการทำเกษตรทฤษฎีใหม่อยู่แล้วจนสามารถเป็นจุดเรียนรู้ได้ ผู้ทำวิจัยจึงมีความสนใจในประชากรกลุ่มนี้ที่มีความหลากหลายในหลาย ๆ ด้าน

4. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

วัลลภ พรหมทอง (2551, น.40) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่า

- 1) ปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกสถาบันทางการเกษตร
- 2) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้จากภาคการเกษตร ความเพียงพอของรายได้ต่อการดำรงชีวิต
- 3) ปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร และลักษณะการถือครองทางการเกษตร

ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร ได้แก่ อายุ จำนวนพื้นที่ ถือครองทำการเกษตร ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกสถาบันทางการเกษตร ลักษณะพื้นที่ถือครองทำ การเกษตร ซึ่งมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ส่วนรายได้มีความสัมพันธ์เชิงลบ

นอกจากนี้ ประพันธ์ศักดิ์ รัชไชยวรรณ (2544) ได้กล่าวว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำโครงการ "เกษตรทฤษฎีใหม่"(ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ) ไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่

- 1) ปัจจัยภายในของผู้เข้าร่วมโครงการ
- 2) ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกอื่น ๆ ได้แก่ 8 ประการคือ การประชาสัมพันธ์ การคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร การเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมโครงการ การจัดทำแผนการผลิตและส่งเสริม การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ การตลาด การขยายเครือข่าย และระบบฐานข้อมูล
- 3) ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการนำโครงการ ได้แก่ หลักการดำเนินโครงการ ความสามารถในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และคุณสมบัติของเกษตรกรส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ในเชิงสาเหตุและผลกับความพอมีพอกินซึ่งเป็นผลสำเร็จในขั้นต้นของโครงการ โดยความพร้อมในการทำการเกษตรจะส่งผลทางตรง นอกนั้นจะส่งผลในทางอ้อม

ชำนาญ กะมิบาล (2549) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการวางแผนในการจัดการฟาร์มของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่

- 1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ อายุ กลุ่มชาติพันธุ์ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ความพร้อมของครอบครัว ความพร้อมของพื้นที่ทางการเกษตร
- 2) ปัจจัยภายนอก เปรียบเทียบความแตกต่างในการวางแผนจัดการฟาร์มระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ และความเห็นต่อการดำเนินงานของโครงการ

จากแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ สรุปได้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ประกอบด้วย ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ แรงงานในครัวเรือน จำนวนพื้นที่การถือครองพื้นที่ทางการเกษตร รายได้ในครัวเรือน รายได้ภาคเกษตร หนี้สินในครัวเรือน ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ ระดับและแหล่งที่รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิด และงานวิจัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ของเกษตรกรอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

5.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

5.1.1 ปัจจัยทางสังคม

จิระ กตะศิลา (2551, น.71-75) ศึกษาการตัดสินใจเข้าร่วม โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการในระดับมาก ได้แก่ ความพร้อมของเกษตรกรเอง ความคาดหวังต่อการเป็นสมาชิกของโครงการ ลักษณะของโครงการ แรงบันดาลใจ และผลลัพธ์ที่ได้จากโครงการ

อุ๋น เทียนศรี (2544, น. 65) ศึกษาการตัดสินใจต่อการเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ คือ แรงบันดาลใจของโครงการเนื่องจากเป็นโครงการพระราชดำริ พบว่า การเป็นสมาชิกของโครงการ

ศิวะ ตะเคียนศก (2544, น.64-67) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ปัจจัยทางสังคม คือ การเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรเกษตรกร ระดับการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ การมีตำแหน่งทางสังคม และระดับการเดินทางออกนอกหมู่บ้าน

วัลลภ พรหมทอง (2551, น. 40) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ซึ่งมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่

5.1.2 ปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกสถาบันทางการเกษตร

5.2 ปัจจัยเศรษฐกิจ

สำนัก กามาต (2547, น.68) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ในจังหวัดมุกดาหาร พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ การเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร ขนาดพื้นที่แปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ และจำนวนครั้งที่ได้รับการสนับสนุนการวิจัย

ศิวะ ตะเถียนสก (2544, น.64-67) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรอำเภออุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ปัจจัยสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล คือ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และอาชีพรอง ปัจจัยทางเศรษฐกิจ คือจำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้นอกภาคการเกษตร วิธีการเพิ่มรายได้ของเกษตรกร การลดต้นทุนการผลิต แหล่งสินเชื่อ และเงินกู้

วัลลภ พรหมทอง (2551, น.40) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร ได้แก่ รายได้จากภาคการเกษตร ความเพียงพอของรายได้ต่อการดำรงชีวิต จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตรจำนวนพื้นที่ ถือครองทำการเกษตร ซึ่งมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ส่วนรายได้มีความสัมพันธ์เชิงลบ

5.3 ปัจจัยอื่นๆ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นการทำการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรสามารถปรับตัวต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และสถานะสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ผันผวนและคาดการณ์ได้ยาก ซึ่งการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ อายุ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ปัจจัยเศรษฐกิจ ได้แก่ จำนวนแรงงานในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร รายได้ต่อปี รายได้ภาคการเกษตร หนี้สินครัวเรือน และปัจจัยอื่นๆ คือระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ของเกษตรกรอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ คือเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ทั่วภายในหลวง ปิงปประมาณ 2561 ในพื้นที่อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จำนวน 350 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ทำตามหลักการของ Taro Yamane (1973) โดยใช้หลักสถิติในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง คือ

ใช้สูตร
$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$
 ให้ความหมายค่าตามสูตรคือ $n =$ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 $N =$ ขนาดของประชากร
 $e =$ ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้น

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$
$$n = \frac{350}{1 + 350(0.05)^2}$$
$$= 188$$

ได้ขนาดของประชากรตัวอย่างจำนวน 188 คน

ตารางที่ 3.1 กลุ่มประชากรเป้าหมายในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

ลำดับ	ตำบล	จำนวนเกษตรกร (ครัวเรือน)	
		ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	เหนือเมือง	24	12
2	หนองแก้ว	25	15
3	ขอนแก่น	29	18
4	แคนใหญ่	26	13
5	เมืองทอง	25	15
6	สะอาดสมบูรณ์	26	14
7	โนนตาล	25	13
8	โนนรัง	29	16
9	ปอภาร	34	20
10	หนองวาง	26	14
11	รอบเมือง	26	13
12	ดงลาน	5	2
13	สีแก้ว	25	10
14	นาโพธิ์	25	13
รวม		350	188

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด (2560)

1.2.2 สุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ตามสัดส่วนของเกษตรกรที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 188 ครัวเรือน โดยให้หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนเป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสร้างเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ (questionnaire) เป็นคำถามแบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีคำถามแบบปลายปิด และแบบคำถามปลายเปิด ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาขอบข่ายด้านการดำเนินงานโครงการ จากทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

- 1) สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยศึกษาจากเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- 2) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ เพื่อให้แบบสัมภาษณ์มีความถูกต้องสมบูรณ์และเที่ยงตรงตามเนื้อหา
- 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้ว ไปทดลองกับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ราย
- 4) นำผลการทดสอบเครื่องมือวิจัย เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์ก่อนเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่าง
- 5) นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2.2 องค์ประกอบของเครื่องมือ ประกอบด้วยข้อคำถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน ปัจจัยทางเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการ พื้นที่ถือครองทำการเกษตร รายได้ของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา รายจ่ายของครัวเรือนในภาคการเกษตร การกู้เงินมาใช้จ่ายในการเกษตร แหล่งเงินทุนเป็นคำถามปลายปิดลักษณะมีคำตอบให้เลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 พออยู่พอกิน

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับ ปัจจัยอื่น ๆ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ แหล่งและระดับการได้รับความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ แรงจูงใจต่อการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

ตอนที่ 4 เป็นคำถามปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ในด้านการส่งเสริมการเกษตรของหน่วยงานในพื้นที่ เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ ความตั้งใจในการทำงาน การปฏิบัติงานได้รวดเร็ว การให้ความคุ้มครอง

และเป็นกันเองกับเกษตรกร ความจริงใจในการให้ความช่วยเหลือเกษตรกร การให้คำปรึกษา การแก้ไขปัญหาด้านการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำแก่เกษตรกร และลักษณะของการเป็นนักส่งเสริมเพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่ให้ประสบความสำเร็จต่อไป

3. การทดสอบเครื่องมือ

นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้ว ไปทดลองกับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ราย แล้วนำข้อมูลส่วนที่ได้นำข้อมูลส่วนที่เป็นระดับปัญหาเกี่ยวกับเกษตรกรทฤษฎีใหม่ จากแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่ มาทดสอบหาความเชื่อถือ โดยการหาค่า Cronbach's alpha โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปคำนวณได้ค่าความเชื่อถือเท่ากับ 0.955

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 188 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่าง 2 มีนาคม - 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 ใช้เวลาในการเก็บข้อมูล 3 เดือน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จัดทำรหัสข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน ปัจจัยทางเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ พื้นที่ถือครองทำการเกษตร รายได้ของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา รายจ่ายของครัวเรือนในภาคการเกษตร การกู้เงินมาใช้จ่ายในการเกษตร

แหล่งเงินทุนเป็นคำถามปลายปิดลักษณะมีคำตอบให้เลือกตอบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 พออยู่พอกิน

การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) และการแปลความหมายตามเกณฑ์ระดับการปฏิบัติ ประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ จำนวน 13 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบปฏิบัติ = 1 คะแนน

ตอบไม่ปฏิบัติ = 0 คะแนน

โดยมีเกณฑ์ในการแบ่งระดับการปฏิบัติ ออก เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1-4 คะแนน หมายถึง มีการปฏิบัติระดับน้อย

5-8 คะแนน หมายถึง มีการปฏิบัติระดับปานกลาง

9-13 คะแนน หมายถึง มีการปฏิบัติระดับมาก

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับ ปัจจัยอื่น ๆ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ แหล่งและระดับการได้รับความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ แรงจูงใจต่อการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (MEAN) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (STANDARD DEVIATION : S.D.) ค่าสูงสุด (MAXIMUM) ค่าต่ำสุด (MINIMUM)

การกำหนดเกณฑ์ดังกล่าว ได้ความกว้างของชั้น เท่ากับ 0.75 สามารถนำมา กำหนดเกณฑ์โดยละเอียดมากยิ่งขึ้นในการอธิบายความหมายของระดับการให้ความสำคัญของกลุ่ม ตัวอย่างตามช่วงคะแนน สามารถแปลความหมาย โดยมีเกณฑ์ระดับความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจ ดังนี้

1.00 – 1.75 มีค่าเท่ากับ ได้รับความรู้น้อยที่สุด

1.76 – 2.51 มีค่าเท่ากับ ได้รับความรู้น้อย

2.52 - 3.27 มีค่าเท่ากับ ได้รับความรู้ปานกลาง

3.28 - 4.02 มีค่าเท่ากับ ได้รับความรู้มาก

ตอนที่ 4 เป็นคำถามปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ในด้านการส่งเสริมการเกษตรของหน่วยงานในพื้นที่ เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ ความตั้งใจในการทำงาน ศึกษาในเรื่องของปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ของเกษตรกรในด้านต่าง ๆ จำนวน 22 รายการ กำหนดเป็น 3 ระดับ คือ

มีปัญหามาก	ให้คะแนนเท่ากับ 3 คะแนน
มีปัญหาปานกลาง	ให้คะแนนเท่ากับ 2 คะแนน
มีปัญหาน้อย	ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน
ไม่มีปัญหา	ให้คะแนนเท่ากับ 0 คะแนน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก การใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง ปี 2561 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1 พออยู่พอกิน

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับ ปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ แหล่ง และแหล่งที่มาของความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่

ตอนที่ 4 เป็นคำถามปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

1.1 สภาพทางสังคม

สภาพทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประกอบด้วย อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา สถานะภาพสมรส การเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร ผลการวิเคราะห์ปรากฏตามตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 สภาพทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

ประเด็น	จำนวน (188 คน)	ร้อยละ (100.00)
1. อายุ		
31-40 ปี	17	9.04
41-50 ปี	64	34.04
51-60 ปี	71	37.77
2. ระดับการศึกษา		
ระดับประถมศึกษา	199	61.40
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	84	25.90
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	41	12.70
ระดับอนุปริญญา/ปวส.	7	3.70
3. สถานะภาพการสมรส		
โสด	11	5.9
สมรส	177	94.1

อายุ จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 37.77 มีอายุระหว่าง 51- 60 ปี รองลงมาร้อยละ 34.04 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ส่วนกลุ่มที่มีจำนวน น้อยที่สุดคือร้อยละ 9.04 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 51.43 ปี อายุสูงสุด 69 ปี อายุต่ำสุด 35 ปี ตารางที่ 4.1

ด้านการศึกษา พบว่าร้อยละ 61.40 สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 25.94 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และร้อยละ 12.70 คือกลุ่มที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย/ ปวช.

สถานะภาพ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 94 .14 มีสถานะภาพสมรสแล้ว มีเพียงร้อยละ 5.86 ที่มี สถานะโสด

การเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 71.80 เป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร เกษตรกร มีเพียงร้อยละ 28.20 ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรเกษตรกร โดยร้อยละ 53.19 เป็นสมาชิกกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน รองลงมาร้อยละ 24.47 และ 22.34 เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร และสหกรณ์การเกษตร ตามลำดับ

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่าร้อยละ 73.93 มีสมาชิกในครอบครัว จำนวน 4-6 คน รองลงมาร้อยละ 23.53 มีสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่ 3 คนลงมา กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3.95 คน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนสูงสุด 7 คน ต่ำที่สุด 2 คน

จำนวนแรงงานใน ครัวเรือนร้อยละ 54.79 มีจำนวน-แรงงานในครัวเรือน 1-2 คน ร้อยละ 44.68 มีแรงงานใน ครัวเรือน จำนวน 3-4 คน กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนแรงงาน เฉลี่ย 2.53 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนสูงสุด 7 คน ต่ำที่สุด 2 คน

ตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง

1. อาชีพหลัก		
ทำการเกษตร	173	92.02
รับจ้างทั่วไป	1	0.53
รับราชการ	14	7.45
2. อาชีพรอง		
ทำการเกษตร	16	8.5
รับจ้างทั่วไป	118	62.8
รับราชการ	6	3.2
ทอผ้า	27	14.4
ค้าขาย	21	11.1
3. การเป็นสมาชิกกลุ่ม องค์กรในชุมชน		
ไม่ได้เป็น	53	28.20
เป็น	135	71.80
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1 – 3	48	25.53
4-6	139	73.93
7 คนขึ้นไป	1	0.54
ค่าต่ำสุด = 2 สูงสุด = 7 เฉลี่ย = 3.95		
5. จำนวนแรงงานในครัวเรือน		
1 – 2	103	54.79
3 - 4	84	44.68
5 คนขึ้นไป	1	0.53
ค่าต่ำสุด = 2 สูงสุด = 4 เฉลี่ย = 2.53		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็น	จำนวน (188 คน)	ร้อยละ (100.00)
6. จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร		
จำนวน 5-10 ไร่	106	56.38
จำนวน 11-15 ไร่	46	24.47
จำนวน 16-20 ไร่	27	14.36
จำนวน 21-25 ไร่	7	3.72
จำนวน 26 ขึ้นไป	2	1.06
ค่าต่ำสุด = 5 สูงสุด = 28 เฉลี่ย = 11.46		
8. รายได้ภาคการเกษตรต่อปี		
10,000-30,000	7	3.72
30,001-60,000	81	43.09
60,001-90,000	47	25.01
90,001-120,000	35	18.61
มากกว่า 120,000	18	9.57
ค่าต่ำสุด = 60,000 สูงสุด = 600,000 เฉลี่ย = 46,047.87		
9. รายได้ในครัวเรือนต่อปี		
10,000-30,000	6	3.19
30,001-60,000	80	42.55
60,001-90,000	45	23.94
90,001-120,000	32	17.03
มากกว่า 120,000	25	13.29
ค่าต่ำสุด = 18,000 สูงสุด = 603,000 เฉลี่ย = 827,797.73		
10. หนี้สินครัวเรือนต่อปี		
น้อยกว่า 10,000	9	4.79
10,000-30,000	94	50.00
30,001-60,000	44	23.40
60,001-90,000	9	4.79
90,001-120,000	22	11.70
มากกว่า 120,000	6	3.19
ค่าต่ำสุด = 0 สูงสุด = 550,000 เฉลี่ย = 52,749		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็น	จำนวน (188 คน)	ร้อยละ (100.00)
7. แหล่งเงินเชื่อในการประกอบอาชีพเกษตร		
ไม่ได้กู้	1	0.53
กู้ญาติ พี่น้อง	20	10.64
กู้ ธกส.	47	25.00
กู้ กองทุนหมู่บ้าน	80	42.55
กู้ สหกรณ์การเกษตร	40	21.28

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 92.02 มีอาชีพหลัก คือทำการเกษตร ร้อยละ 7.45 รับราชการ ส่วนอาชีพรอง ร้อยละ 41.1 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมา ร้อยละ 62.76 คือ การทอผ้าและร้อยละ 14.4 ค้าขาย

จำนวนพื้นที่ถือครองทำการเกษตร พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 56.38 มีพื้นที่ถือครองทำการเกษตร คือ 5-10 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 24.47 มีจำนวน 10-15 ไร่ และ ร้อยละ 14.36 มีพื้นที่ถือครองทำการเกษตร 16-20 ไร่ ซึ่งมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 11.46 ไร่ กลุ่มตัวอย่างมีพื้นที่ทำการเกษตรสูงสุด 28 ไร่ น้อยที่สุด 5 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ 97.34 มีพื้นที่ของตนเอง มีเอกสารสิทธิ์

รายได้ในภาคการเกษตรต่อปี เกษตรกรตัวอย่างจำนวน ร้อยละ 43.09 มีรายได้ 30,001-60,001 บาทต่อปี ร้อยละ 25.01 มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000- 30,000 บาท ต่อปี และร้อยละ 18.1 มีรายได้ 90,001 – 120,001 บาทต่อปี มีรายได้เฉลี่ย 46,047.87 บาทต่อปี มีรายได้ภาคการเกษตร สูงที่สุด 600,000 บาทต่อปี ต่ำที่สุด 16,000 บาท

รายได้ครัวเรือนต่อปี กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 42.55 มีรายได้นอกภาคการเกษตร 30,001-60,000 บาทต่อปี ร้อยละ 23.94 มีรายได้น้อยกว่า 60,001-90,000 บาท และร้อยละ 17.03 มีรายได้ 90,001-120,000 บาทต่อปีมีรายได้เฉลี่ย 82,798.73 บาท มีรายได้สูงสุด 603,000 บาทต่อปี รายได้ต่ำสุด 18,000 บาทต่อปี

หนี้สินครัวเรือนต่อปี เกษตรกรร้อยละ 50.00 มีหนี้สินนอกภาคการเกษตร 10,000-30,000 บาทต่อปี ร้อยละ 23.40 มีหนี้สิน 30,001-60,000 บาท และร้อยละ 11.40 มีหนี้สิน 90,001-

120,000 บาทต่อปี และมีหนี้สินเฉลี่ย 36,500 บาท คราวเรือนที่มีหนี้สินสูงสุด 55,000 บาท ต่ำสุด 0 บาท

ตอนที่ 2 การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ภายใต้อาณัติของปี 2561 ในพื้นที่อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จำนวน 188 คน เกี่ยวกับการทำกิจกรรมต่างๆตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ พบว่า

ตารางที่ 4.3 การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง

กิจกรรมตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่	ไม่ได้ปฏิบัติ		ปฏิบัติ	
	จำนวนคน	ร้อยละ	จำนวนคน	ร้อยละ
1. การจัดสรรพื้นที่ ออกเป็น 4 ส่วน				
1.1 การจัดพื้นที่ประมาณร้อยละ 30 เพื่อปลูกข้าว	7	3.72	181	96.28
1.2 การจัดพื้นที่ประมาณร้อยละ 30 เพื่อเป็นแหล่งน้ำ	10	5.32	178	94.68
1.3 การจัดพื้นที่ประมาณร้อยละ 30 เพื่อปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น	50	26.60	138	73.40
1.4 การจัดพื้นที่ประมาณร้อยละ 10 เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย	43	22.87	145	77.13
2. กิจกรรมภายในฟาร์ม				
2.1 กิจกรรมด้านแหล่งน้ำ				
2.1.1 จัดให้มีแหล่งน้ำเพียงพอต่อการเพาะปลูกตลอดทั้งปี	58	30.85	130	69.15
2.1.3 มีการเลี้ยงปลา หรือสัตว์น้ำอื่น ๆ เพื่อบริโภค และสร้างรายได้	2	1.06	186	98.94
2.2 กิจกรรมการปลูกข้าว				
2.2.1 การผลิตข้าวเพียงพอต่อการบริโภคของสมาชิกในครัวเรือน	68	36.17	120	63.83
2.2.2 ผลิตข้าวสำหรับจำหน่ายเป็นรายได้ของครัวเรือน	63	33.51	125	66.49
2.2.3 ปลูกพืชอายุสั้นในช่วงหลังเก็บเกี่ยวข้าว	54	28.72	134	71.28

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

กิจกรรมตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่	ไม่ได้ปฏิบัติ		ปฏิบัติ	
	จำนวนคน	ร้อยละ	จำนวนคน	ร้อยละ
2.3 กิจกรรมการปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น				
2.3.1 การปลูกไม้ไม่ยืนต้น พืชไร่สำหรับบริโภค และสร้างรายได้	43	22.87	145	77.13
2.4 กิจกรรมพื้นที่บริเวณที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ				
2.4.1 มีการปลูกพืชผักสวนครัว และสมุนไพร	58	30.85	130	69.15
2.4.3 การปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น	43	22.87	145	77.13
2.4.5 การเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงสุกร โคเนื้อ ไก่ เป็นต้น	58	30.85	130	69.15

การทำเกษตรทฤษฎีใหม่

โดยมีเกณฑ์ในการแบ่งระดับการปฏิบัติ ออก เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1-4 คะแนน หมายถึง มีการปฏิบัติระดับน้อย

5-8 คะแนน หมายถึง มีการปฏิบัติระดับปานกลาง

9-13 คะแนน หมายถึง มีการปฏิบัติระดับมาก

ตารางที่ 4.4 ตารางแสดงผลการปฏิบัติตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่

คะแนน	ระดับการปฏิบัติ	จำนวน	ร้อยละ
1-4	น้อย	0	0
5-8	ปานกลาง	115	61.17
9-13	มาก	73	38.83

ค่าต่ำสุด = 6 ค่าสูงสุด = 13 ค่าเฉลี่ย = 9.70 SD = 1.992

n = 188

จากตารางที่ 4.4 การวิเคราะห์การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การจัดสรรพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 188 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 96.28 มีการแบ่งพื้นที่สำหรับปลูกข้าวประมาณ ร้อยละ 30 รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 94.68 มีการจัดสรรพื้นที่สำหรับแหล่งน้ำประมาณร้อยละ 30 ส่วนร้อยละ 5.32 ที่ไม่มีแหล่งน้ำในพื้นที่ทำการเกษตร

ร้อยละ 77.13 มีการจัดสรรพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัยประมาณร้อยละ 10 มี มีการปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่เดียวกันกับแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่

กิจกรรมภายในฟาร์ม

กิจกรรมด้านแหล่งน้ำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 98.94 มีการเลี้ยงปลา หรือสัตว์น้ำอื่น ๆ เพื่อบริโภค ร้อยละ 69.15 มีแหล่งน้ำเพียงพอต่อการทำการเกษตรตลอดทั้งปี

กิจกรรมการปลูกข้าว กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 71.28 มีการปลูกพืชหลังนาเพื่อบริโภคและสร้างรายได้ ร้อยละ 66.49 มีการปลูกข้าวเพื่อสร้างรายได้แก่ครัวเรือน ร้อยละ 63.83 มีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนตลอดทั้งปี

กิจกรรมการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พบว่า เกษตรกรร้อยละ 77.13 มีการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น ไว้เพื่อบริโภค และจำหน่ายสร้างรายได้แก่ครัวเรือน

กิจกรรมพื้นที่บริเวณที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 77.13 มีการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้นไว้เพื่อบริโภค และจำหน่ายสร้างรายได้แก่ครัวเรือน ไว้ในบริเวณที่อยู่อาศัย ร้อยละ 66.13 มีการปลูกพืชผักสวนครัว และสมุนไพร การเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงสุกร โค เนื้อ ไข่ เป็นต้น

สรุปการวิเคราะห์การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ 13 คะแนน ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ร้อยละ 61.17 มีการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง 8-10 ข้อ ร้อยละ 38.83 ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ อยู่ในระดับปานมาก 11-13 ข้อ โดยค่าเฉลี่ยของการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ 9.70 คะแนน

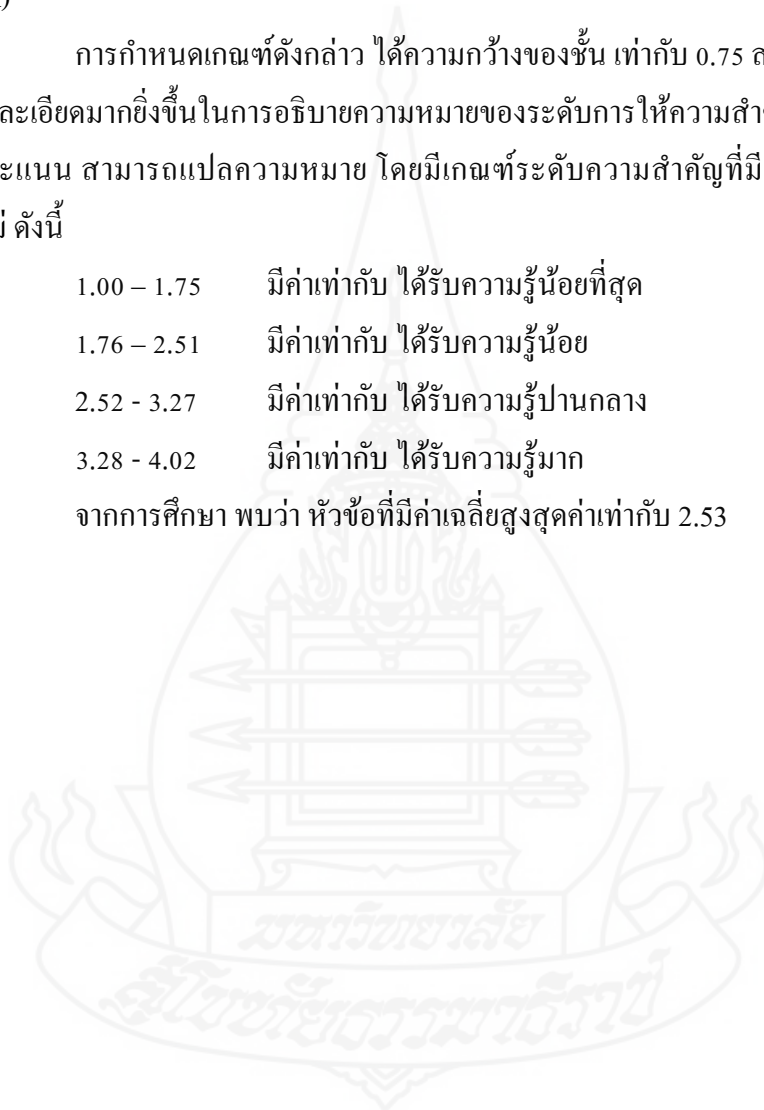
ตอนที่ 3 การได้รับความรู้ และระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

จากการศึกษาการได้รับความรู้ของเกษตรกรผ่านสื่อต่างๆ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าต่ำสุด (minimum)

การกำหนดเกณฑ์ดังกล่าว ได้รับความกว้างของชั้น เท่ากับ 0.75 สามารถนำมากำหนดเกณฑ์โดยละเอียดมากยิ่งขึ้นในการอธิบายความหมายของระดับการให้ความสำคัญของกลุ่มตัวอย่างตามช่วงคะแนน สามารถแปลความหมาย โดยมีเกณฑ์ระดับความสำคัญที่มีผลต่อการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ดังนี้

1.00 – 1.75	มีค่าเท่ากับ ได้รับความรู้น้อยที่สุด
1.76 – 2.51	มีค่าเท่ากับ ได้รับความรู้น้อย
2.52 - 3.27	มีค่าเท่ากับ ได้รับความรู้ปานกลาง
3.28 - 4.02	มีค่าเท่ากับ ได้รับความรู้มาก

จากการศึกษา พบว่า หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดค่าเท่ากับ 2.53

ตารางที่ 4.5 การได้รับความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่

n = 188

ประเภทสื่อ	ไม่ได้รับ (ร้อยละ)	ได้รับ (ร้อยละ)	ระดับที่ได้รับ					Mean (S.D.)	ระดับ	ลำดับ
			มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
			จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. สื่อบุคคล										
- ญาติพี่น้อง	169 (89.90)	19 (10.10)	0	12 (6.38)	7 (3.72)	0	0	3.63 (0.114)	มาก	9
- เพื่อนบ้าน	73 (38.83)	115 (61.17)	0	56 (29.79)	57 (30.32)	2 (1.06)	0	3.47 (0.050)	มาก	3
- เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร	32 (17.02)	156 (82.98)	1 (0.53)	37 (19.68)	86 (45.74)	32 (17.02)	0	3.04 (0.055)	ปานกลาง	2
- เจ้าหน้าที่ภาครัฐอื่น ๆ	155 (82.45)	33 (17.55)	0	22 (11.70)	11 (5.85)	0	0	3.67 (0.083)	มาก	6

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเภทสื่อ	ไม่ได้รับ (ร้อยละ)	ได้รับ (ร้อยละ)	ระดับที่ได้รับ					Mean (S.D.)	ระดับ	ลำดับ
			มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
			จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
2. สื่อสิ่งพิมพ์										
- เอกสารวิชาการ	171 (90.96)	17 (9.04)	0	0	7 (3.72)	10 (5.32)	0	2.41 (0.123)	น้อย	10
- แผ่นพับวิชาการ	163 (86.70)	25 (13.30)	0	0	15 (7.98)	10 (5.32)	0	2.60 (0.100)	ปานกลาง	8
- วารสาร	163 (86.70)	25 (13.30)	0	0	15 (7.98)	10 (5.32)	0	2.60 (0.100)	ปานกลาง	8
- จดหมายข่าว	155 (82.45)	33 (17.55)	0	0	25 (13.30)	8 (4.25)	0	2.76 (0.076)	ปานกลาง	6

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเภทสื่อ	ไม่ได้รับ (ร้อยละ)	ได้รับ (ร้อยละ)	ระดับที่ได้รับ					Mean (S.D.)	ระดับ	ลำดับ
			มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
			จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ			
3. สื่อมวลชน										
- วิทยุกระจายเสียง	113 (60.10)	75 (39.90)	0	15 (7.98)	40 (21.28)	20 (10.64)	0	2.93 (0.079)	ปานกลาง	5
- โทรทัศน์	103 (54.79)	85 (45.21)	0	25 (10.63)	21 (21.27)	39 (7.98)	0	2.84 (0.093)	ปานกลาง	4
- หนังสือพิมพ์	155 (82.45)	33 (17.55)	0	6 (3.20)	16 (8.50)	11 (5.85)	0	2.85 (0.124)	ปานกลาง	6
4. สื่อกิจกรรม										
- การฝึกอบรม	0	188 (100.00)	0	25 (10.63)	55 (28.25)	86 (45.74)	22 (11.70)	2.44 (0.063)	น้อย	1
- การสัมมนา	163 (86.70)	25 (13.30)	0	15 (7.98)	10 (5.32)	0	0	3.60 (0.100)	มาก	8
- ชมนิทรรศการ	156 (82.98)	32 (17.02)	0	10 (5.32)	15 (7.98)	7 (3.72)	0	3.00 (0.000)	ปานกลาง	7
- ศึกษา ดูงาน	156 (82.98)	32 (17.02)	0	10 (5.32)	15 (7.98)	7 (3.72)	0	3.09 (0.130)	ปานกลาง	7

n = 188

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n = 188

ประเภทสื่อ	ไม่ได้รับ (ร้อยละ)	ได้รับ (ร้อยละ)	ระดับที่ได้รับ			Mean (S.D.)	ระดับ	ลำดับ	
			มากที่สุด จำนวน ร้อยละ	มาก จำนวน ร้อยละ	ปานกลาง จำนวน ร้อยละ				น้อย จำนวน ร้อยละ
5. สื่อเทคโนโลยี									
- อินเทอร์เน็ต	156 (82.98)	32 (17.02)	0	0	7 (3.72)	25 (10.63)	0 (0.130)	ปานกลาง	7
- ไลน์	156 (82.98)	32 (17.02)	0	0	0	32 (17.02)	0 (0.074)	น้อย	7
- เฟสบุ๊ก	170 (90.42)	18 (9.57)	0	0	10 (5.32)	7 (3.72)	1 (0.53) (0.000)	น้อย	10
- ข้อความ SMS	166 (88.30)	22 (11.70)	0	0	10 (5.32)	1 (0.53)	11 (5.85) (0.231)	น้อย	9

จากตารางที่ 4.5 การได้รับความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ ของกลุ่มตัวอย่าง
รายละเอียดดังนี้

สื่อสารแบบรายบุคคล

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 82.98 ได้รับความรู้จากการที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในรับ
ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.67 รองลงมา รองลงมา ร้อยละ 61.17 ได้รับความรู้จากญาติพี่น้องระดับ
มาก ค่าเฉลี่ย 3.47 และร้อยละ 17.55 ได้รับความรู้จากการที่เกษตรกรเข้าไปพบเจ้าหน้าที่สำนักงาน
โดยระดับความรู้ที่ได้รับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.02 และร้อยละ 48.7 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ
อื่นๆ โดยระดับความรู้ที่ได้รับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.67 ตามลำดับ

สื่อสิ่งพิมพ์

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 17.55 ได้รับความรู้จากการศึกษาข้อมูลในจดหมายข่าว โดยระดับ
ความรู้ที่ได้รับปานกลาง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.76 รองลงมา ร้อยละ 13.30 ได้รับความรู้จากแผ่นพับ
วิชาการ และวารสารวิชาการ ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.60

สื่อมวลชน

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 45.21 ได้รับความรู้จากการดูโทรทัศน์ โดยระดับความรู้ที่ได้รับ
ปานกลาง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.84 รองลงมา ร้อยละ 39.90 ได้รับความรู้จากการฟังวิทยุกระจายเสียง โดย
ระดับความรู้ที่ได้รับปานกลาง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.93 และร้อยละ 17.55 ได้รับความรู้จากการอ่าน
หนังสือพิมพ์ โดยระดับความรู้ที่ได้รับปานกลาง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.85

สื่อกิจกรรม

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100 ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมการฝึกอบรมในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.44 17.02 ได้รับความรู้จากการชมนิทรรศการและการไปศึกษาดูงาน ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.00 และ 3.09 ตามลำดับ

สื่อเทคโนโลยี

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 17.02 ได้รับความรู้จากอินเทอร์เน็ต และแอปพลิเคชันไลน์ ในระดับ
ปานกลาง และระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.78 และ 2.00 ตามลำดับ รองลงมา ร้อยละ 11.70 ได้รับความรู้
จากข้อความ SMS ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.86

ตารางที่ 4.6 ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

รายการ	n= 188		
	ถูก จำนวน คน	ร้อยละ	ลำดับ คะแนน
1. เกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง แนวทางปฏิบัติเพื่อให้เกษตรกรที่มีที่ดินถือครอง ประมาณ 10-15 ไร่ การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้มีน้ำใช้เพื่อการเกษตรอย่างเพียงพอตลอดทั้งปี เพื่อให้มีกินแบบตามอัตราภาพ	188	100	1
2. การทำเกษตรทฤษฎีใหม่จะต้องมีการผลิตข้าวให้เพียงพอสำหรับการบริโภคของสมาชิกในครัวเรือนตลอดทั้งปี	186	98.94	3
3. เกษตรทฤษฎีใหม่ไม่จำเป็นต้องมีการขุดสระน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตร	90	47.87	14
4. เกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 มีหลักการสำคัญ คือ การผลิตเพื่อให้เกษตรกรมีความพออยู่พอกิน มีความพอเพียง เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้	187	99.47	2
5. เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นการวางแผนการผลิต เป็น 3 ขั้นตอน	152	80.85	9
6. หลักการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ ต้องมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ สระน้ำ 30% ปลูกข้าว 30% ทำไร่ทำสวน 30% ที่อยู่อาศัย 10%	179	95.21	5
7. การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1 เป็นการผลิตพืชผลทางการเกษตรเพื่อการค้าขาย สร้างรายได้และมีกำไรมาก	85	45.21	15
8. เกษตรทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1 เป็นระบบการทำฟาร์ม ที่มีระบบย่อยอยู่ในระบบใหญ่ ได้แก่ ระบบการทำนา ระบบการปลูกพืช (ผสมผสาน) ระบบจัดการน้ำ และระบบครัวเรือนเกษตรกร	152	80.85	9
9. การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ในพื้นที่ปลูกพืชผสมผสานให้มีการปลูกพืชสวน ไม้ยืนต้น และพืชไร่อย่างผสมผสาน โดยเลือกวิธีการและชนิดของพืชที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ และขึ้นอยู่กับปัจจัยการผลิตต่างๆ	138	73.40	12
10. การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ในส่วนของบริเวณพื้นที่อยู่อาศัย เกษตรกรไม่สามารถทำการเพาะปลูกพืช หรือเลี้ยงสัตว์ได้ เนื่องจากไม่ถูกสุขลักษณะ	58	30.85	16

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

รายการ	ตอบถูก		ลำดับ
	จำนวน	ร้อยละ	คะแนน
			ลำดับที่
คน	ละ		
11. การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1 ในการจัดสรรพื้นที่นั้น ต้องแบ่งตามสัดส่วนที่กำหนดเท่านั้น ไม่สามารถยืดหยุ่นได้	100	53.19	13
12. เกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึงแนวทางปฏิบัติเพื่อให้เกษตรกรที่มีดินถือครองไม่ต่ำกว่า 20 ไร่เท่านั้น หากมีพื้นที่ถือครองน้อยกว่านี้ไม่ควรนำไปปฏิบัติ	156	83.98	6
13. เกษตรทฤษฎีใหม่ต้องมีการบริหารจัดการน้ำในสระอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของวิธีการให้น้ำและเลือกชนิดของพืช	143	76.06	11
14. ในพื้นที่บริเวณขอบสระน้ำ ควรจะมีการปลูกหญ้าแฝก เพื่อป้องกันการพังทลายของขอบสระน้ำ	153	81.38	8
15. เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรจะต้องผลิตพืชทางการเกษตร และเลี้ยงสัตว์ เพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอต่อความต้องการบริโภคของสมาชิกในครัวเรือน	151	80.32	10
16. ในส่วนของสระน้ำ เกษตรกรสามารถเลี้ยงปลาไว้สำหรับการบริโภคในครัวเรือน และจำหน่ายถ้ามีผลผลิตเหลือ	157	83.51	7
17. ในพื้นที่ปลูกข้าว นอกจากการทำนาปีแล้ว หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว สามารถปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย หรือพืชไร่อายุสั้น เพื่อเพิ่มรายได้	187	99.47	2
18. เกษตรทฤษฎีใหม่สามารถลดและแก้ปัญหาภัยแล้งได้ เนื่องจากในพื้นที่ที่อาศัยน้ำฝนเพื่อทำการเพาะปลูก จะมีแหล่งน้ำสำรองเก็บน้ำไว้ใช้ในเวลาที่ขาดแคลน	187	99.47	2
19. เกษตรทฤษฎีใหม่เน้นการใช้เทคโนโลยีร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตเพื่อให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้	187	99.47	2
20. ทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายเพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งตนเองได้แบบ พออยู่ พอกิน พอใช้	180	95.74	4

n= 188

ตารางที่ 4.7 ระดับความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง

คะแนน	ระดับความรู้	จำนวน	ร้อยละ
1 - 4	น้อยที่สุด	-	-
5 - 8	น้อย	-	-
9 - 12	ปานกลาง	37	19.68
13 - 16	มาก	35	18.62
17 - 20	มากที่สุด	116	61.70
ค่าต่ำสุด = 11 ค่าสูงสุด = 19 ค่าเฉลี่ย = 14.10 SD = 2.903			n = 188

การวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 188 โดยมีคำถามจำนวน 20 ข้อ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 61.70 ตอบถูก จำนวน 17-20 ข้อ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือร้อยละ 19.68 ตอบได้จำนวน 9-12 ข้อ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 18.62 ตอบถูก 13-16 ข้อ อยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มตัวอย่างสามารถตอบคำถามถูกน้อยที่สุด 11 ข้อ และมากที่สุด 19 ข้อ ดังตาราง 4.5

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

4.1 ประเด็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่างในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

กลุ่มตัวอย่างมีปัญหา และอุปสรรคเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ การวิเคราะห์ที่ปรากฏผลดังตารางที่ 4.6 ดังนี้
จากการศึกษาในเรื่องของปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ของเกษตรกรในด้านต่าง ๆ จำนวน 22 รายการ กำหนดเป็น 3 ระดับ คือ

มีปัญหาหนัก	ให้คะแนนเท่ากับ 3 คะแนน
มีปัญหาปานกลาง	ให้คะแนนเท่ากับ 2 คะแนน
ปัญหาน้อย	ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน
ไม่มีปัญหา	ให้คะแนนเท่ากับ 0 คะแนน

ซึ่งแบ่งช่วงระดับคะแนนเป็น 3 ช่วง การกำหนดเกณฑ์ดังกล่าว ได้ความกว้างของชั้น เท่ากับ 0.67 สามารถนำมากำหนดเกณฑ์โดยละเอียดมากยิ่งขึ้นในการอธิบายความหมายของระดับการให้

ความสำคัญของกลุ่มตัวอย่างตามช่วงคะแนน สามารถแปลความหมาย โดยมีเกณฑ์ระดับ
ความสำคัญที่มีผลต่อการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ดังนี้ ดังนี้

1.00– 1.67 มีค่าเท่ากับ มีปัญหาน้อย

1.68 – 2.35 มีค่าเท่ากับ มีปัญหาปานกลาง

2.36 – 3.03 มีค่าเท่ากับ มีปัญหามาก

ตารางที่ 4.8 ประเด็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่างในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

ตารางที่ 4.8 ประเด็นปัญหาในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง

n= 188

ปัญหา	ไม่มี	มี	ระดับปัญหา			ค่า S.D. (Mean)	ระดับ
			น้อย	ปานกลาง	มาก		
1. ความรู้ในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่	127	61	47	14	-	0.424	น้อย
1.1 ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่	(67.55)	(32.45)	(25.00)	(7.44)		(1.23)	
1.2 หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่เข้าใจยาก	121	67	32	35	-	0.503	น้อย
	(64.36)	(35.64)	(17.02)	(18.61)		(1.50)	
1.3 ขาดหน่วยงานที่เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับทำเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ถูกต้อง	124	64	28	36	-	0.500	น้อย
	(65.96)	(34.04)	(14.89)	(19.15)		(1.56)	
2. การจัดสรรพื้นที่	120	68	33	35	-	0.503	น้อย
2.1 ขาดพื้นที่ทำการเกษตร	(63.82)	(36.18)	(17.55)	(18.61)		(1.51)	
2.2 ไม่สามารถจัดสรรพื้นที่ไม่ตรงตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่	83	105	39	66	-	0.468	น้อย
	(44.14)	(55.85)	(20.74)	(35.11)		(1.63)	
2.3 ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง	110	78	1	76	1	0.161	ปานกลาง
	(58.51)	(41.49)	(0.53)	(40.43)	(0.53)	(2.00)	

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ปัญหา			ระดับปัญหา			ค่า S.D. (Mean)	ระดับ
	ไม่มี	มี	น้อย	ปานกลาง	มาก		
3. กิจกรรมภายในฟาร์ม							
3.1 กิจกรรมด้านอาหาร							
1) ผลิตข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน	139 (73.94)	49 (26.06)	7 (3.72)	42 (22.34)	-	0.354 (1.86)	ปานกลาง
2) ผลผลิตต่ำ	117 (62.23)	71 (37.77)	21 (11.18)	49 (26.06)	1 (0.53)	0.484 (1.72)	ปานกลาง
3.2 กิจกรรมด้านการจัดการแหล่งน้ำ							
1) พันธุ์สัตว์น้ำที่เหมาะสมกับพื้นที่	141 (75.00)	47 (25.00)	40 (21.27)	7 (3.72)	-	0.360 (1.15)	น้อย
2) แหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตรทั้งปี	123 (65.42)	65 (34.58)	50 (26.59)	15 (7.98)	-	0.425 (1.23)	น้อย
3) ภัยธรรมชาติ	44 (23.40)	144 (76.60)	90 (47.87)	53 (28.19)	1 (0.53)	0.502 (1.38)	น้อย
3.3 กิจกรรมด้านรายได้							
1) ขาดแหล่งเงินทุน	129 (68.62)	59 (31.38)	9 (4.78)	35 (18.6)	15 (7.97)	0.635 (2.10)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n= 188

ปัญหา	ไม่มี	มี	ระดับปัญหา			ค่า S.D. (Mean)	ระดับ
			น้อย	ปานกลาง	มาก		
2) ไม่มีตลาดจำหน่ายผลผลิต	149 (79.25)	39 (20.75)	39 (20.75)	-	-	0.00 (1.00)	น้อย
3) ราคาผลผลิตตกต่ำ	120 (63.83)	68 (36.17)	32 (17.03)	36 (19.14)		0.503 (1.53)	ปานกลาง
4) ขาดแคลนแรงงาน	54 (28.72)	134 (71.27)	104 (55.32)	30 (15.95)	-	0.418 (1.22)	น้อย
5) พันธุ์พืชที่เหมาะสมกับพื้นที่มีน้อย	87 (46.28)	101 (53.72)	78 (41.48)	22 (11.71)	1 (0.53)	0.451 (1.24)	น้อย
6) โครงการภาครัฐมีน้อย ไม่ทั่วถึง	33 (17.55)	155 (84.45)	129 (68.61)	26 (13.82)	-	0.560 (1.96)	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.8 ที่แสดงประเด็นปัญหาในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง
ดังนี้

ด้านรู้ที่เกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 35.64 ประสบ
ปัญหาหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่เข้าใจยากในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.50 โดยร้อยละ 34.04 ประสบ
ปัญหาขาดหน่วยงานที่เข้ามาให้ความรู้ที่ถูกต้องในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.56 และร้อยละ 32.45
ประสบปัญหาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.56

การจัดสรรพื้นที่ มีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 55.85 ประสบปัญหา ไม่สามารถจัดสรรพื้นที่
ให้ครบถ้วนตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.63 รองลงมา ร้อยละ 41.49 ประสบ
ปัญหาไม่มีที่ดินป็นของตนเอง ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.00 และร้อยละ 36.18 ประสบปัญหา
ขาดพื้นที่ทำการเกษตร ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.51

กิจกรรมภายในฟาร์ม เกษตรกรร้อยละ 84.45 ประสบปัญหาโครงการภาครัฐมีน้อยไม่
ทั่วถึงในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.96 รองลงมา ร้อยละ 76.60 ประสบปัญหาภัยธรรมชาติในระดับ
น้อย ค่าเฉลี่ย 1.38 และร้อยละ 71.27 ประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.22

4.2 ข้อเสนอแนะ

จากข้อเสนอแนะของเกษตรกร มีกลุ่มตัวอย่าง เท่านั้นที่มีข้อเสนอแนะ จำนวน 24
ราย คิดเป็นร้อยละ 12.76 ให้ข้อเสนอแนะใน 3 ประเด็น สรุปโดยแยกเป็นข้อย่อยๆ ดังตารางที่
4.18

1. ต่อตัวเกษตรกร

- 1) เกษตรกรต้องมีความขยันหมั่นเพียร
- 2) เกษตรกรต้องมีการเปิดใจยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆ
- 3) รับฟังข่าวสาร ประชาสัมพันธ์โครงการจากหน่วยงานภาครัฐ

2. ต่อตัวเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

- 1) การสืบหาความรู้ใหม่ ๆ ที่จะนำมาส่งเสริมให้กับเกษตรกร
- 2) การติดตาม เยี่ยมเยือนเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ
- 3) ส่งเสริมเกษตรกรตามความสมัครใจ และความสนใจของเกษตรกร

3. ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1) เพิ่มปริมาณการส่งเสริมให้ทั่วถึง
- 2) คัดเลือกเกษตรกรตามความถนัด และความสมัครใจ
- 3) อบรมให้น้อยปฏิบัติจริงให้มาก
- 4) เน้นการปฏิบัติจริง

การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ตารางที่ 4.9 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

n = 188

ตัวแปร	Correlation coefficient	statistical significant
อายุ	-1.75*	0.016
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	-0.306**	0.000
จำนวนแรงงานในครัวเรือน	0.140	0.055
รายได้ภาคการเกษตร	0.384**	0.000
รายได้ต่อปี	0.363**	0.000
พื้นที่ถือครองทางการเกษตร	0.268**	0.000
หนี้สินครัวเรือน	0.029	0.691
ความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่	0.059	0.424

note * significant at the 0.05

** significant at the 0.01

จากการศึกษาพบว่า

จากตารางที่ 4.9 วิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ด้วยการวิเคราะห์ด้วยค่าสหสัมพันธ์ (correlation) ผลทดสอบปรากฏว่า ตัวแปรอิสระ ได้แก่ อายุ มีความสัมพันธ์กับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ภาคการเกษตร รายได้ต่อปี พื้นที่ถือครองทางการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 หนี้สินครัวเรือน ส่วนจำนวนแรงงานในครัวเรือน หนี้สินครัวเรือนและความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ ไม่มีความสัมพันธ์ในทางสถิติกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นสำคัญจำแนกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2) สภาพการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3) ความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ แหล่งและระดับการได้รับความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร
- 4) ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด
- 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

1.2 วิธีการวิจัย

ประชากรได้แก่ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 5 ประสานสืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง ปี 2561 อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 350 คน สุ่มเกษตรกรโดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) สุ่มครบครัวเกษตรกรจากบัญชีรายชื่อเกษตรกรจากสำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด โดยกำหนดขนาดตัวอย่างจากสูตร $n = N/1 + Ne_2$ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ ค่าเกี่ยวกับระดับการความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ และการปฏิบัติเกษตรทฤษฎีใหม่ ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความ

เชื่อมั่น เท่ากับ 0.955 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ด้วยค่าสหสัมพันธ์

1.3 ผลการศึกษา

13.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

1) สภาพทางสังคม

อายุ จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ร้อยละ 37.77 มีอายุระหว่าง 51- 60 ปี รองลงมาร้อยละ 34.04 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ส่วนกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือร้อยละ 9.04 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 51.43 ปี อายุสูงสุด 69 ปี อายุต่ำสุด 35 ปี ด้านการศึกษา พบว่าร้อยละ 61.40 สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 25.94 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และร้อยละ 12.70 คือกลุ่มที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.

สถานะภาพ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 94.14 มีสถานะภาพสมรสแล้ว มีเพียงร้อยละ 5.86 ที่มีสถานะโสด

การเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 71.80 เป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรเกษตรกร มีเพียงร้อยละ 28.20 ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรเกษตรกร โดยร้อยละ 53.19 เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รองลงมาร้อยละ 24.47 และ 22.34 เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และสหกรณ์การเกษตร ตามลำดับ

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่าร้อยละ 73.93 มีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 4-6 คน รองลงมาร้อยละ 23.53 มีสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่ 3 คนลงมา กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3.95 คน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนสูงสุด 7 คน ต่ำสุด 2 คน

จำนวนแรงงานใน ครัวเรือนร้อยละ 54.79 มีจำนวน-แรงงานในครัวเรือน 1-2 คน ร้อยละ 44.68 มีแรงงานใน ครัวเรือน จำนวน 3-4 คน กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนแรงงาน เฉลี่ย 2.53 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนสูงสุด 7 คน ต่ำที่สุด 2 คน

1.4 สภาพทางเศรษฐกิจ

จำนวนพื้นที่ถือครองทำการเกษตร พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 56.38 มีพื้นที่ถือครองทำการเกษตร คือ 5-10 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 24.47 มีจำนวน 10-15 ไร่ และ ร้อยละ 14.36 มีพื้นที่ถือครองทำการเกษตร 16-20 ไร่ ซึ่งมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 11.46 ไร่ กลุ่มตัวอย่างมีพื้นที่ทำการเกษตรสูงสุด 28 ไร่ น้อยที่สุด 5 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ 97.34 มีพื้นที่ของตนเอง มีเอกสารสิทธิ์

อาชีพหลัก กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 92.02 มีอาชีพหลัก คือทำการเกษตร ร้อยละ 7.45 รับราชการ ส่วนอาชีพรอง ร้อยละ 41.1 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมา ร้อยละ 62.76 คือ การทอผ้า และร้อยละ 14.4 ค้าขาย

รายได้ในภาคการเกษตรต่อปี เกษตรกรตัวอย่างจำนวน ร้อยละ 43.09 มีรายได้ 30,001-60,001 บาทต่อปี ร้อยละ 25.01 มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000- 30,000 บาท ต่อปี และ ร้อยละ 18.1 มีรายได้ 90,001 – 120,001 บาทต่อปี มีรายได้เฉลี่ย 46,047.87 บาทต่อปี มีรายได้ภาคการเกษตรสูงที่สุด 600,000 บาทต่อปี ต่ำที่สุด 16,000 บาท

รายได้ครัวเรือนต่อปี กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 42.55 มีรายได้นอกภาคการเกษตร 30,001-60,000 บาทต่อปี ร้อยละ 23.94 มีรายได้น้อยกว่า 60,001-90,000 บาท และร้อยละ 17.03 มีรายได้ 90,001-120,000 บาทต่อปีมีรายได้เฉลี่ย 82,798.73 บาท มีรายได้สูงสุด 603,000 บาทต่อปี รายได้ต่ำสุด 18,000 บาทต่อปี

หนี้สินครัวเรือนต่อปี เกษตรกรร้อยละ 50.00 มีหนี้สินนอกภาคการเกษตร 10,000- 30,000 บาทต่อปี ร้อยละ 23.40 มีหนี้สิน 30,001-60,000 บาท และร้อยละ 11.40 มีหนี้สิน 90,001-120,000 บาทต่อปี และมีหนี้สินเฉลี่ย 36,500 บาท ครัวเรือนที่มีหนี้สินสูงสุด 55,000 บาท ต่ำสุด 0 บาท

2. การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร

การจัดสรรพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 188 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 96.28 มีการแบ่งพื้นที่สำหรับปลูกข้าวประมาณ ร้อยละ 30 รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 94.68 มีการจัดสรรพื้นที่สำหรับแหล่งน้ำประมาณร้อยละ 30 ส่วนร้อยละ 5.32 ที่ไม่มีแหล่งน้ำในพื้นที่ทำการเกษตร

ร้อยละ 77.13 มีการจัดสรรพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัยประมาณร้อยละ 10 มี มีการปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่เดียวกันกับแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่

กิจกรรมภายในฟาร์ม

กิจกรรมด้านแหล่งน้ำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 98.94 มีการเลี้ยงปลา หรือสัตว์น้ำอื่น ๆ เพื่อบริโภค ร้อยละ 69.15 มีแหล่งน้ำเพียงพอต่อการทำการเกษตรตลอดทั้งปี

กิจกรรมการปลูกข้าว กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 71.28 มีการปลูกพืชหลังนาเพื่อบริโภค และสร้างรายได้ ร้อยละ 66.49 มีการปลูกข้าวเพื่อสร้างรายได้แก่ครัวเรือน ร้อยละ 63.83 มีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนตลอดทั้งปี

กิจกรรมการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พบว่า เกษตรกรร้อยละ 77.13 มีการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้นไว้เพื่อบริโภค และจำหน่ายสร้างรายได้แก่ครัวเรือน

กิจกรรมพื้นที่บริเวณที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ
 77.13 มีการปลูกไม้ผลไม่ยืนต้นไว้เพื่อบริโภค และจำหน่ายสร้างรายได้แก่ครัวเรือน ไว้ในบริเวณที่อยู่อาศัย ร้อยละ 66.13 มีการปลูกพืชผักสวนครัว และสมุนไพร การเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงสุกร โค เนื้อ ไข่ เป็นต้น

สรุปการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ 13 คะแนน ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ร้อยละ 61.17 มีการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง 8-10 ข้อ ร้อยละ 38.83 ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ อยู่ในระดับปานมาก 11-13 ข้อ โดยค่าเฉลี่ยของการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ 9.70 คะแนน

3. การได้รับความรู้ และระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

สื่อสารแบบรายบุคคล กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 82.98 ได้รับความรู้จากการที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในรับระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.67 รองลงมา รองลงมา ร้อยละ 61.17 ได้รับความรู้จากญาติพี่น้องระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.47 และร้อยละ 17.55 ได้รับความรู้จากการที่เกษตรกรเข้าไปพบเจ้าหน้าที่สำนักงาน โดยระดับความรู้ที่ได้รับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.02 และร้อยละ 48.7 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐอื่นๆ โดยระดับความรู้ที่ได้รับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.67 ตามลำดับ

สื่อสิ่งพิมพ์ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 17.55 ได้รับความรู้จากการศึกษาข้อมูลในจดหมายข่าว โดยระดับความรู้ที่ได้รับปานกลาง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.76 รองลงมา ร้อยละ 13.30 ได้รับความรู้จากแผ่นพับวิชาการ และวารสารวิชาการ ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.60

สื่อมวลชน กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 45.21 ได้รับความรู้จากการดูโทรทัศน์ โดยระดับความรู้ที่ได้รับปานกลาง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.84 รองลงมา ร้อยละ 39.90 ได้รับความรู้จากการฟังวิทยุกระจายเสียง โดยระดับความรู้ที่ได้รับปานกลาง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.93 และร้อยละ 17.55 ได้รับความรู้จากการอ่านหนังสือพิมพ์ โดยระดับความรู้ที่ได้รับปานกลาง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.85

สื่อกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100 ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมการฝึกอบรมในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.44 17.02 ได้รับความรู้จากการชมนิทรรศการและการไปศึกษาดูงาน ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.00 และ 3.09 ตามลำดับ

สื่อเทคโนโลยี กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 17.02 ได้รับความรู้จากอินเทอร์เน็ต และแอปพลิเคชันไลน์ ในระดับปานกลาง และระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.78 และ 2.00 ตามลำดับ รองลงมา ร้อยละ 11.70 ได้รับความรู้จาก ข้อความ SMS ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.86

การวัดระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 188 โดยมีคำถามจำนวน 20 ข้อ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 61.70 ตอบถูก จำนวน 17-20 ข้อ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือร้อยละ 19.68 ตอบได้จำนวน 9-12 ข้อ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

และร้อยละ 18.62 ตอบถูก 13-16 ข้อ อยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มตัวอย่างสามารถตอบคำถามถูกน้อยที่สุด 11 ข้อ และมากที่สุด 19 ข้อ

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

ความรู้ที่เกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 35.64 ประสบปัญหาหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่เข้าใจยากในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.50 โดยร้อยละ 34.04 ประสบปัญหาขาดหน่วยงานที่เข้ามาให้ความรู้ที่ถูกต้องในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.56 และร้อยละ 32.45 ประสบปัญหาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.56

การจัดสรรพื้นที่ มีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 55.85 ประสบปัญหาไม่สามารถจัดสรรพื้นที่ให้ครบถ้วนตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.63 รองลงมา ร้อยละ 41.49 ประสบปัญหาไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.00 และร้อยละ 36.18 ประสบปัญหาขาดพื้นที่ทำการเกษตร ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.51

กิจกรรมภายในฟาร์ม เกษตรกรร้อยละ 84.45 ประสบปัญหาโครงการภาครัฐมีน้อยไม่ทั่วถึงในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.96 รองลงมา ร้อยละ 76.60 ประสบปัญหาภัยธรรมชาติในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.38 และร้อยละ 71.27 ประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.22

2. อภิปรายผล

2.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

2.1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม พบว่า เกษตรกร มีอายุเฉลี่ย 53.57 ปี จบการศึกษา ระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.95 คน ใกล้เคียง กับ ยุทธนา (2559) รายงานว่า เกษตรกรในจังหวัดร้อยเอ็ด มีอายุเฉลี่ย 52.43 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา

2.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรมีจำนวนแรงงานในภาคการเกษตรเฉลี่ย ครัวเรือนละ 2.53 คน เกษตรกรทั้งหมดมีการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง เฉลี่ย 11.46 ไร่ มีรายได้ ภาคการเกษตร เฉลี่ย 46,407.87 บาท ต่อปี และมีรายได้ต่อปี เฉลี่ย 82,798.73 บาทต่อปี ใกล้เคียง กับยุทธนา (2559) รายงานว่า เกษตรกรมีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 2 คน มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 15.60 ไร่ รายได้ภาคการเกษตร เฉลี่ย 52,363.18 บาท ต่อปี และมีรายได้ต่อปี เฉลี่ย 73,268 บาทต่อปี

2.2 การทำเกษตรทฤษฎีใหม่

พบว่าเกษตรกรร้อยละ 96.28 มีการแบ่งพื้นที่สำหรับปลูกข้าวประมาณ ร้อยละ 30 ส่วนร้อยละ 3.72 ไม่ได้มีกิจกรรมการปลูกข้าว เกษตรกรร้อยละ 94.68 มีการจัดสรรพื้นที่สำหรับแหล่งน้ำประมาณร้อยละ 30 ส่วนร้อยละ 5.32 ที่ไม่มีแหล่งน้ำในพื้นที่ทำการเกษตร เกษตรกรร้อยละ 77.13 การจัดสรรพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัยประมาณร้อยละ 10 มีมีการปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่เดียวกันกับแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ กิจกรรมภายในฟาร์ม กิจกรรมด้านแหล่งน้ำ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 98.94 มีการเลี้ยงปลา หรือสัตว์น้ำอื่น ๆ เพื่อบริโภค ร้อยละ 69.15 มีแหล่งน้ำเพียงพอต่อการทำการเกษตรตลอดทั้งปี กิจกรรมการปลูกข้าว เกษตรกรร้อยละ 71.28 มีการปลูกพืชหลังนาเพื่อบริโภคและสร้างรายได้ ร้อยละ 66.49 มีการปลูกข้าวเพื่อสร้างรายได้แก่ครัวเรือน ร้อยละ 63.83 มีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนตลอดทั้งปี กิจกรรมการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พบว่าเกษตรกรร้อยละ 77.13 มีการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้นไว้เพื่อบริโภค และจำหน่ายสร้างรายได้แก่ครัวเรือน กิจกรรมพื้นที่บริเวณที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 77.13 มีการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้นไว้เพื่อบริโภค และจำหน่ายสร้างรายได้แก่ครัวเรือน ไว้ในบริเวณที่อยู่อาศัย ร้อยละ 66.13 มีการปลูกพืชผักสวนครัว และสมุนไพร การเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงสุกร โคเนื้อ ไก่ เป็นต้นสอดคล้องกับวัลลภ (2551) รายงานว่า เกษตรกรทั้งหมดที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ มีกิจกรรมในการทำนา รองลงคือปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น ประมง ปลูกผัก

2.3 แหล่งที่มาและระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่

2.3.1 แหล่งที่มาของความรู้ เกษตรกรทั้งหมด ได้รับความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่จากการฝึกอบรมในระดับน้อย ร้อยละ 45.05 ได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในระดับปานกลาง ร้อยละ 25.02 ได้รับความรู้จากการเพื่อนบ้าน ในระดับน้อย

2.3.2 ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรร้อยละ 61.70 ตอบถูก จำนวน 17-20 ข้อ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือร้อยละ 19.68 ตอบได้จำนวน 10-13 ข้อ ระดับปานกลาง และร้อยละ 18.62 ตอบถูก 14-16 ระดับมาก

2.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร

2.4.1 ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และ 0.01 สอดคล้องวัลลภ (2551) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร พบว่าอายุ มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่

2.4.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ พบว่า รายได้ภาคการเกษตร รายได้ต่อปี จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตามลำดับสอดคล้องกับ จาริพร (2557) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการทำเกษตรผสมผสาน รายงานว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการทำเกษตรผสมผสาน อยู่ในระดับค่อนข้างมาก คือการทำเกษตรผสมผสานมีความเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ที่ถือครอง การใช้แรงงานในครัวเรือนของเกษตรกร และสอดคล้องวัลลภ (2551) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร พบว่า รายได้ จำนวนพื้นที่ถือครองทำการเกษตร มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่

2.5 ปัญหา และข้อเสนอแนะการส่งเสริมการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร

เกษตรกรร้อยละ 84.43 ประสบปัญหาโครงการภาครัฐมีน้อยไม่ทั่วถึง โดยร้อยละ 68.61 ประสบปัญหาในระดับน้อย และร้อยละ 13.82 ประสบปัญหาในระดับปานกลาง ร้อยละ 71.26 ประสบปัญหาขาดแคลนแรงงาน โดยร้อยละ 55.31 ประสบปัญหาในระดับน้อย และร้อยละ 15.95 ประสบปัญหาในระดับปานกลาง ร้อยละ 76.06 ประสบปัญหาภัยธรรมชาติ ในระดับน้อย ร้อยละ 47.87 และระดับปานกลาง ร้อยละ 28.19 สอดคล้องกับ จิระ (2551) รายงานว่าเกษตรกรประสบปัญหาในระดับน้อย คือ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ โรคและแมลงระบาด ขาดพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ขาดแคลนแหล่งน้ำ ร้อยละ 71.3 ปัญหาขาดแคลนแรงงานในระดับน้อย เนื่องจากอำเภอเมืองร้อยเอ็ดเป็นชุมชนกึ่งเมือง ดังนั้นแรงงานหนุ่มสาวจะเดินทางเข้าไปทำงานในเมืองมากกว่าภาคการเกษตร ร้อยละ 68.6 ปัญหาโครงการภาครัฐมีน้อยไม่ทั่วถึงในระดับปานกลาง

3. สรุปข้อเสนอแนะ

3.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร เกษตรกร มีอายุเฉลี่ย 53.57 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.95 คน มีจำนวนแรงงานในภาคการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 2.53 คน เกษตรกรทั้งหมดมีการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง เฉลี่ย 11.46 ไร่ มีรายได้ภาคการเกษตร เฉลี่ย 46,000 บาทต่อปี และมีรายได้ต่อปี เฉลี่ย 82,798.73 บาทต่อปี

3.2 กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 96.28 มีการแบ่งพื้นที่สำหรับปลูกข้าวประมาณ ร้อยละ 30 ร้อยละ 94.68 มีการจัดสรรพื้นที่สำหรับแหล่งน้ำประมาณร้อยละ 30 กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 77.13 การจัดสรรพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัยประมาณร้อยละ 10 มีมีการปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่เดียวกันกับแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ กิจกรรมภายในฟาร์ม กิจกรรมด้านแหล่งน้ำ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 98.94

มีการเลี้ยงปลา หรือสัตว์น้ำอื่น ๆ เพื่อบริโภค ร้อยละ 69.15 มีแหล่งน้ำเพียงพอต่อการทำการเกษตร ตลอดทั้งปี กิจกรรมการปลูกข้าว ร้อยละ 71.28 มีการปลูกพืชหลังนาเพื่อบริโภคและสร้างรายได้ ร้อยละ 66.49 มีการปลูกข้าวเพื่อสร้างรายได้แก่ครัวเรือน ร้อยละ 63.83 มีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนตลอดทั้งปี กิจกรรมการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พบว่า เกษตรกรร้อยละ 77.13 มีการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้นไว้เพื่อบริโภค และจำหน่ายสร้างรายได้แก่ครัวเรือน กิจกรรมพื้นที่บริเวณที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 77.13 มีการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้นไว้เพื่อบริโภค และจำหน่ายสร้างรายได้แก่ครัวเรือน ไว้ในบริเวณที่อยู่อาศัย ร้อยละ 66.13 มีการปลูกพืชผักสวนครัว และสมุนไพร การเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงสุกร โคเนื้อ ไก่ เป็นต้น

3.3 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร พบว่า ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ พบว่า รายได้ภาคการเกษตร รายได้ต่อปี จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3.4 แหล่งที่มาของความรู้ เกษตรกรทั้งหมด ได้รับความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่จากการฝึกอบรมในระดับน้อย ร้อยละ 45.05 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในระดับปานกลาง ร้อยละ 25.02 ได้รับความรู้จากการเพื่อนบ้าน ในระดับน้อย ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรร้อยละ 61.70 ตอบถูก จำนวน 17-20 ข้อ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ร้อยละ 19.68 ตอบได้จำนวน 10-13 ข้อ ระดับปานกลาง และร้อยละ 18.62 ตอบถูก 14-16 ระดับมาก

3.5 ปัญหา และข้อเสนอแนะเกษตรกรร้อยละ 84.43 ประสบปัญหาโครงการภาครัฐมีน้อยไม่ทั่วถึง ในระดับน้อย ร้อยละ 76.06 ประสบปัญหาภัยธรรมชาติ ในระดับน้อย ร้อยละ 71.26 ประสบปัญหาขาดแคลนแรงงาน ระดับปานกลาง

4. ข้อเสนอแนะ

4.1 เสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

4.1.1 ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรด้วยวิธีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

4.1.2 การกำหนดคุณสมบัติเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ควรรับสมัครเกษตรกรที่

มีพื้นที่ทำการเกษตร มากพอสมควร มีแรงงานทางการเกษตร และมีทุนเพื่อการเกษตรพอสมควร

4.1.3 สร้างเกษตรกรผู้นำช่วยปฏิบัติงานส่งเสริมร่วมกับเจ้าหน้าที่ และเป็นพี่เลี้ยงแก่เกษตรกรที่สนใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่

4.1.4 การกำหนดพื้นที่ส่งเสริมควรนำข้อมูลด้านทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรดิน มาประกอบการส่งเสริม

4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาประชากรเป้าหมายในพื้นที่อื่น และรูปแบบเกษตรกรรมยั่งยืนแบบอื่น ๆ
- 2) ควรศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มประชากรเดิม ในประเด็นการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ

ของเกษตรกร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษฎา หลักเมือง และคณะ(2559) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดสงขลา.
วารสารแก่นเกษตร,44(1),99-104
- กรมวิชาการเกษตร (2546) ระบบเกษตรผสมผสาน. โครงการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ด้านการเกษตร เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร (2560) เกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ. กลุ่มโรงพิมพ์ สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี. กรมส่งเสริมการเกษตร.กรุงเทพมหานคร
- กรมส่งเสริมการเกษตร (2541) ไร่นาสวนผสม ตามทฤษฎีใหม่. กรุงเทพมหานคร. กองส่งเสริมธุรกิจเกษตร กลุ่มงานส่งเสริมจัดการฟาร์ม กรมส่งเสริมการเกษตร
- กรมส่งเสริมการเกษตร (2559) คู่มือ โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรกรรมยั่งยืน สำหรับเจ้าหน้าที่ (อัคราณา)
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2559) คู่มือ โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรกรรมยั่งยืน ปี 2560 (อัคราณา)
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2560) คู่มือ โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรกรรมยั่งยืน ปี 2561 (อัคราณา)
- จิระ กตะศิลา (2551) การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี
- ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ (2558) แนวคิดการบริหารงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ประมวลสาระชุดวิชาสังคมไทยกับการบริหารการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มูลนิธิชัยพัฒนา.ค้นคืนวันที่ 15 มีนาคม (2561)
https://web.ku.ac.th/king72/2542-09/res05_02.html
- ศูนย์พัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ.ค้นคืนวันที่ 12 มีนาคม 2561.เว็บ.
- สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองร้อยเอ็ด.(2559) ข้อมูลพื้นฐานอำเภอเมืองร้อยเอ็ด ปี 2560 (อัคราณา)
- วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ (2554) ปฏิรูปเกษตรกรรมเพื่อความมั่นคงอาหาร" บทวิเคราะห์ และปฏิบัติการทางนโยบาย ,พิมพ์ดี จำกัด.

- วัลลภ พรหมทอง (2559) *เกษตรทฤษฎีใหม่ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*. นนทบุรี. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. นนทบุรี
- วัลลภ พรหมทอง (2551) *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. รายงานผลการวิจัย คณะเทคโนโลยี การเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- ศูนย์พัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. ค้นคืนวันที่ 12 มีนาคม 2561.เว็บ.
- ศิวะ ตะเคียนฮก (2544) *ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร อำเภออุษาคเนย์ จังหวัดศรีสะเกษ* วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช นนทบุรี
- สำนัก กายาผาด (2547) *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ในจังหวัดมุกดาหาร* วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช นนทบุรี
- สุเทพ พันประสิทธิ์ (2553) *การศึกษาวิธีการผลิตตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรภาคกลาง*. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สิริรัตน์ พิชิตพร (2546) *ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรจังหวัดลำพูน*. การศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่
- องุ่น เทียนศรี (2546) *การตัดสินใจต่อการเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในจังหวัดนครสวรรค์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช นนทบุรี 2546
- เอกบุตร อยู่สุข (2555) *กระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรทฤษฎีใหม่*. *วารสารอาชีพและเทคนิคศึกษา*. ,2(4),14-24

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

ภาคผนวก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ชุดที่.....

สำหรับเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ โครงการ 5 ประสานสืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง ปี 2561

วันที่สัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย**เรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในอำเภอเมืองร้อยเอ็ด**

คำชี้แจง :

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในอำเภอเมืองร้อยเอ็ด ทั้งนี้เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษา

จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านได้กรุณาตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริงและตามความคิดเห็นของท่าน

2. ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้เพื่อการจัดทำวิทยานิพนธ์เท่านั้น

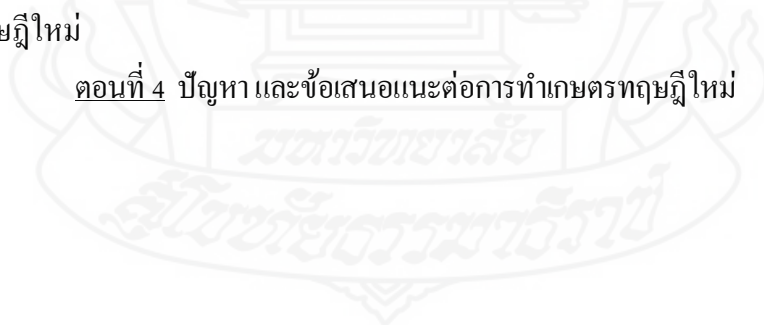
3. แบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 4 ตอน จำนวน 8 หน้า ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 คำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ในอำเภอ

ตอนที่ 2 การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ชั้นที่ 1 พออยู่พอกิน

ตอนที่ 3 ตอนที่ 3 การได้รับความรู้และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

ตอนที่ 4 ปัญหา และข้อเสนอแนะต่อการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในอำเภอเมืองร้อยเอ็ด

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์บัณฑิตศึกษา สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ในการเก็บ ข้อมูลของการทำวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรที่อยู่ในอำเภอ เมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด"

ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ฟังอ่านแล้วผู้สัมภาษณ์เติม ✓ ใน (.....) ที่กำหนดให้

ชื่อ - สกุลเกษตรกร.....

บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 1 คำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ ของเกษตรกร ใน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

(คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย /ลงในช่อง (...) หน้าข้อความต่อไปนี้และเติมข้อความลงใน ช่องว่างที่กำหนดให้)

1. อายุปี (เกิน 6 เดือน ให้ปัดเป็น 1 ปี)
2. ระดับการศึกษา
 - (...) 1. ไม่ได้เรียนหนังสือ
 - (.....) 2. จบระดับประถมศึกษา
 - (.....) 3. จบ ม. 3 หรือ ม.ศ. 3.
 - (.....) 4. จบ ม . 6 หรือ ม.ศ. 5
 - (.....) 5. จบ ปวช.
 - (.....) 6. จบ ปวส. หรืออนุปริญญา
 - (.....) 7. จบปริญญาตรี
 - (.....) 8. จบสูงกว่า ปริญญาตรี
 - (.....) 9. อื่น ๆ ระบุ
3. สถานภาพสมรส
 - (.....) 1. โสด (.....) 2. สมรส (.....) 3. หย่าร้าง (.....) 4. ม่าย

4. อาชีพหลัก (มีรายได้มากที่สุด) ตอบได้เพียงข้อเดียว

- (.....) 1. ทำการเกษตร (.....) 2. รับจ้างทั่วไป
 (.....) 3. รับราชการ (.....) 4. ทอผ้า
 (.....) 5. ค้าขาย (.....) 6. อื่น ๆ ระบุ.....

5. อาชีพรอง (ตอบได้เพียงข้อเดียว หรือมากกว่า 1 ข้อ)

- (.....) 1. ทำการเกษตร (.....) 2. รับจ้างทั่วไป
 (.....) 3. รับราชการ (.....) 4. ทอผ้า
 (.....) 5. ค้าขาย (.....) 6. อื่น ๆ ระบุ.....

6. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรในชุมชนหรือไม่

- (.....) 1. ไม่เคยเป็น (.....) เป็น ระบุ (.....).....
 (.....).....
 (.....).....

7. ท่านมีตำแหน่งทางสังคมใดบ้างในชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- (.....) 1. ไม่ได้เป็น (.....) 1. กำนัน
 (.....) 2. สารวัตรกำนัน (.....) 3. ผู้ใหญ่บ้าน
 (.....) 4. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (.....) 5. ประธานกลุ่ม ระบุ.....
 (.....) อื่น ๆ ระบุ.....

8. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน..... คน (จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ประจำ แม่
 บางครั้งไปรับจ้างอยู่ที่อื่นชั่วคราวก็ตาม)

9. จำนวนแรงงานในครัวเรือน.....คน

10. รายได้ในของครัวเรือน

10.1 รายได้ในภาคการเกษตร ปี 2560

ที่มาของรายได้	จำนวนพื้นที่ (ไร่)	รวมรายได้ (บาท)
1. ทำนา ไร่บาท
2. ทำไร่ ไร่บาท
3. ทำสวนผลไม้ ไร่บาท
4. ทำสวนผัก ไร่บาท
5. ทำไร่นาสวนผสม ไร่บาท
6. เลี้ยงสัตว์ ไร่บาท
7. อื่น ๆ..... ไร่บาท

รวมรายได้ในภาคเกษตร.....บาท/ปี

10.2 รายได้นอกภาคการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา (2560)

ที่มาของรายได้	รายได้ (บาท/เดือน)	รวมรายได้ (บาท)
1. เงินเดือนประจำ
2. ค่าจ้างชั่วคราว/ค่าแรงงาน
3. ค้าขาย
4. ค่าเช่าต่างๆ
7. อื่น ๆ.....

รวมรายได้นอกภาคเกษตร.....บาท/ปี

รวมรายได้ทั้งหมด.....บาท/ปี

11. จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

พื้นที่ของตนเองที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ จำนวน.....ไร่

พื้นที่ของตนเองที่มีเอกสารสิทธิ์ จำนวน.....ไร่

พื้นที่ให้ผู้อื่นทำประโยชน์ จำนวน.....ไร่

พื้นที่เช่าผู้อื่น จำนวน.....ไร่

รวมทั้งหมด จำนวน.....ไร่

12. แหล่งสินเชื่อในการประกอบอาชีพเกษตร (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

(.....) 1. ไม่ได้กู้

(.....) 2. กู้จาก ระบุ ญาติพี่น้อง จำนวน.....บาท

(.....) จำนวน.....บาท

(.....) จำนวน.....บาท

ตอนที่ 2 การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1 พอยู่พอกิน

2.1 การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1 พอยู่พอกิน

กิจกรรมตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่	ไม่ได้ทำ	ทำ
1. ท่านได้ดำเนินการจัดสรรพื้นที่ ออกเป็น 4 ส่วนหรือไม่		
1.1 การจัดพื้นที่ร้อยละ 30 เพื่อปลูกข้าว		
1.2 การจัดพื้นที่ร้อยละ 30 เพื่อเป็นแหล่งน้ำ		
1.3 การจัดพื้นที่ร้อยละ 30 เพื่อปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น		
1.4 การจัดพื้นที่ร้อยละ 10 เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย		
2. กิจกรรมภายในฟาร์ม		
2.1 กิจกรรมด้านแหล่งน้ำ		
2.1.1 จัดให้มีแหล่งน้ำเพียงพอต่อการเพาะปลูกตลอดทั้งปี		
2.1.2 มีการเลี้ยงปลา หรือสัตว์น้ำอื่น ๆ เพื่อบริโภค และสร้างรายได้		
2.2 กิจกรรมด้านอาหาร		
2.2.1 การผลิตข้าวเพียงพอต่อการบริโภคของสมาชิกในครัวเรือน		
2.2.2 ผลิตข้าวสำหรับจำหน่ายเป็นรายได้ของครัวเรือน		
2.2.3 ปลูกพืชอายุสั้นในช่วงหลังเก็บเกี่ยวข้าว		
2.3 กิจกรรมการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น		
2.3.1 การปลูกไม้ยืนต้น พืชไร่สำหรับบริโภค และสร้างรายได้		
2.4 กิจกรรมพื้นที่บริเวณที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ		
2.4.1 มีการปลูกพืชผักสวนครัว และสมุนไพร		
2.4.2 การปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น		
2.4.3 การเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงสุกร โคเนื้อ ไข่ เป็นต้น		

2.2 ท่านมีรายได้จากการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ด้านใดบ้าง

3.2.1 กิจกรรมที่สร้างรายได้รายวัน คือ

(.....) การปลูกพืชผัก (.....) การปลูกสมุนไพร (.....) การเลี้ยงสัตว์ เช่น นกกระทา ไข่ไก่
รวมเป็นเงิน.....บาทต่อวัน

3.2.2 กิจกรรมที่สร้างรายได้รายสัปดาห์

(.....) การปลูกพืชผัก (.....) การปลูกสมุนไพร (.....) การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ
รวมเป็นเงิน.....บาทต่อสัปดาห์

3.2.2 กิจกรรมที่สร้างรายได้รายเดือน

(.....) การทำนา (.....) การปลูกพืชไร่ (.....) การเลี้ยงสัตว์ (.....) การเลี้ยงสัตว์น้ำ
รวมเป็นเงิน.....บาทต่อเดือน

3.2.2 กิจกรรมที่สร้างรายได้รายปี

(.....) การปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น (.....) การปลูกไม้ใช้สอย (.....) การปลูกพืชไร่อายุยาว
(.....) การเลี้ยงสัตว์ใหญ่
รวมเป็นเงิน.....บาทต่อปี

ตอนที่ 3 การได้รับความรู้และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

3.1 ท่านได้รับความรู้และประสบการณ์ การทำเกษตรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ จากวิธีการถ่ายทอดต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	ไม่ได้ รับ	ได้รับ	ระดับการรับความรู้				
			มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
1. สื่อบุคคล							
1.1 ญาติพี่น้อง							
1.2 เพื่อนบ้าน							
1.3 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร							
1.4 เจ้าหน้าที่รัฐ อื่น ๆ							
2. สื่อสิ่งพิมพ์							
2.1 เอกสารวิชาการ							
2.2 แผ่นพับทางวิชาการ							
2.3 วารสาร							
2.4 จดหมายข่าว							
3. สื่อมวลชน							
3.1 วิทยุกระจายเสียง							
3.2 โทรทัศน์							
3.3 หนังสือพิมพ์							
4. สื่อกิจกรรม							
4.1 การฝึกอบรม							
4.2 การสัมมนา							
4.3 การเข้าชมนิทรรศการ							
4.4 ศึกษาดูงาน							
5. สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ							
5.1 อินเทอร์เน็ต							
5.2 ไลน์							
5.3 เฟสบุ๊ก							
5.4 ข้อความ SMS							

3.2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในอำเภอเมืองร้อยเอ็ด

อย่างไร

3.2.1 ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ในประเด็นต่อไปนี้

ของท่าน

จงอ่านข้อความต่อไปนี้แล้วทำเครื่องหมาย **√** ลงช่องที่ถูกหรือผิดตามความเข้าใจ

ข้อความ	ถูก	ผิด
1. เกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง แนวทางปฏิบัติเพื่อให้เกษตรกรที่มีที่ดินถือครอง ประมาณ 10-15 ไร่ การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้มีน้ำใช้เพื่อการเกษตรอย่างเพียงพอตลอดทั้งปี เพื่อให้มีกินแบบตามอัตราภาพ	√	
2. การทำเกษตรทฤษฎีใหม่จะต้องมีการผลิตข้าวให้เพียงพอสำหรับการบริโภคของสมาชิกในครัวเรือนตลอดทั้งปี	√	
3. เกษตรทฤษฎีใหม่ไม่จำเป็นต้องมีการขุดสระน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตร	√	
4. เกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 มีหลักการสำคัญ คือ การผลิตเพื่อให้เกษตรกรมีความพออยู่พอกิน มีความพอเพียง เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้	√	
5. เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นการวางแผนการผลิต เป็น 3 ขั้นตอน	√	
6. หลักการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ ต้องมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ สระน้ำ 30% ปลูกข้าว 30% ทำไร่นาสวน 30% ที่อยู่อาศัย 10%	√	
7. การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1 เป็นการผลิตพืชผลทางการเกษตรเพื่อการค้าขาย สร้างรายได้และมีกำไรมาก		√
8. เกษตรทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1 เป็นระบบการทำฟาร์ม ที่มีระบบย่อยอยู่ในระบบใหญ่ ได้แก่ ระบบการทำนา ระบบการปลูกพืช (ผสมผสาน) ระบบจัดการน้ำ และระบบครัวเรือนเกษตรกร	√	
9. การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ในพื้นที่ปลูกพืชผสมผสานให้มีการปลูกพืชสวน ไม้ยืนต้น และพืชไร่อย่างผสมผสาน โดยเลือกวิธีการและชนิดของพืชที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ และขึ้นอยู่กับปัจจัยการผลิตต่างๆ	√	
10. การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ในส่วนของบริเวณพื้นที่อยู่อาศัย เกษตรกรไม่สามารถทำการเพาะปลูกพืช หรือเลี้ยงสัตว์ได้ เนื่องจากไม่ถูกสุขลักษณะ		√

ข้อความ	ถูก	ผิด
11. การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1 ในการจัดสรรพื้นที่นั้น ต้องแบ่งตามสัดส่วนที่กำหนดเท่านั้น ไม่สามารถยืดหยุ่นได้		√
12. เกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึงแนวทางปฏิบัติเพื่อให้เกษตรกรที่มีดินถือครองไม่ต่ำกว่า 20 ไร่เท่านั้น หากมีพื้นที่ถือครองน้อยกว่านี้ไม่ควรนำไปปฏิบัติ		√
13. เกษตรทฤษฎีใหม่ต้องมีการบริหารจัดการน้ำในสระอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของวิธีการให้น้ำและเลือกชนิดของพืช	√	
14. ในพื้นที่บริเวณขอบสระน้ำ ควรจะมีการปลูกหญ้าแฝก เพื่อป้องกันการพังทลายของขอบสระน้ำ	√	
15. เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรจะต้องผลิตพืชทางการเกษตร และเลี้ยงสัตว์ เพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอต่อความต้องการบริโภคของสมาชิกในครัวเรือน		
16. ในส่วนของสระน้ำ เกษตรกรสามารถเลี้ยงปลาไว้สำหรับการบริโภคในครัวเรือน และจำหน่ายถ้ามีผลผลิตเหลือ		
17. ในพื้นที่ปลูกข้าว นอกจากการทำนาปีแล้ว หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้วสามารถปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย หรือพืชไร่อายุสั้น เพื่อเพิ่มรายได้		
18. เกษตรทฤษฎีใหม่สามารถลดและแก้ปัญหาภัยแล้งได้ เนื่องจาก ในพื้นที่ที่อาศัยน้ำฝนเพื่อทำการเพาะปลูก จะมีแหล่งน้ำสำรองเก็บน้ำไว้ใช้ในเวลาที่ขาดแคลน		
19. เกษตรทฤษฎีใหม่เน้นการใช้เทคโนโลยีร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการผลิต เพื่อให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้		
20. ทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายเพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งตนเองได้แบบพออยู่ พอกิน พอใช้		

ตอนที่ 4 ปัญหา และข้อเสนอแนะต่อการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

คำชี้แจง : โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างด้านขวามือที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ดังนี้

4= เห็นด้วยมาก, 3= เห็นด้วยปานกลาง, 2= เห็นด้วยน้อย, 1= เห็นด้วยน้อยที่สุด

ปัญหา	ไม่มี	ระดับปัญหา			ข้อเสนอแนะ
		น้อย	ปานกลาง	มาก	
1. ความรู้ในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่					
1.1 ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่					
1.2 หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่เข้าใจยาก					
1.3 ขาดหน่วยงานที่เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับทำเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ถูกต้อง					
2. การจัดสรรพื้นที่					
2.1 ขาดพื้นที่ทำการเกษตร					
2.2 ไม่สามารถจัดสรรพื้นที่ไม่ตรงตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่					
2.3 ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง					
3. กิจกรรมภายในฟาร์ม					
3.1 กิจกรรมด้านอาหาร					
1) ผลิตข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน					
2) ผลผลิตต่ำ					
3.2 กิจกรรมด้านการจัดการแหล่งน้ำ					
1) พันธุ์สัตว์น้ำที่เหมาะสมกับพื้นที่					
2) แหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตรทั้งปี					
3) ภัยธรรมชาติ					
3.3 กิจกรรมด้านรายได้					
1) ขาดแหล่งเงินทุน					
2) ไม่มีตลาดจำหน่ายผลผลิต					
3) ราคาผลผลิตตกต่ำ					
4) ขาดแคลนแรงงาน					
5) พันธุ์พืชที่เหมาะสมกับพื้นที่มีน้อย					
6) โครงการภาครัฐมีน้อย ไม่ทั่วถึง					

ปัญหา	ไม่มี	ระดับปัญหา			ข้อเสนอแนะ
		น้อย	ปานกลาง	มาก	
3.9 ปัญหาอื่น ๆ ระบุ 1)..... 2)..... 3)..... 4).....					

4.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

ต่อเกษตรกร

.....

.....

.....

.....

ต่อเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร

.....

.....

.....

.....

ต่อหน่วยงาน

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวขวัญตา มุลซารี
วัน เดือน ปีเกิด	19 กุมภาพันธ์ 2527
สถานที่เกิด	อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ปี 2550
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

